

zeruko ARGIA

BANAKOLA: OKENDO, 22 - DONOSTIA - TEL. 426666 - PREZIOA: 8 PEZETA

DOMINIQUE PEILLEN MINTZO

Udako oporraldiak direla eta, gure artean izan dugu Dominique Peillen. Aukera ezin hobea, beraz, Parisko euskal idazle honekin buruz buru hitzegiteko.

Guraso zuberotarrez Parisen jaio zen 1932 urtean. Hainbat euskal familian gertatu bezala, ez zuen etxen euskaraz ikasi, hamasei urtetan bere gogo eta kabuz baizik, Sorbonako Unibersitatean biologi ikasketak egiten ari zelarik.

Miranderekin batera, eta Andima Ibiñagabeitiak eragiñik, euskaraz idazten hasi zen bi urteren buruan. Sasoi haretako edozeinbat euskal aldizkaritan idatzi zuen, "Gernika", "Euzko-Gogoa", "Egan" eta "Gure Herria" lehenik, eta "Jakin" eta "Anuario de Eusko-Folklore" delakoan gero. 1962 urtean hainbat istilu eta zer-esan erakarri zuen "Igela" aldizkaria sortarazi zuen.

Etnologi-lan, hiztegi, kanta bilduma, azterketa eta beste zenbait lanez gainera, hiru nobela argitaratu emanak ditu: Gauez ibiltzen dena (Kuliska Sorta, 1967), 1964 urtean Euskaltzaindiaren Agirre Saria irabazi zuena. Itzel gorria (Kuliska Sorta, 1972), 1967 urtean Agirre Sari berberaz berriro ere saritua, eta Gatut Beltza (Gero, 1973). Horrez gainera, Tximinoak izeneko laugarren bat argitaratzeko du, LUR editoria-laren eskuetan dagoena eta duela hiru urte argitaratzeko zena.

Bestelako aurkezpenik gabe, eta aste honetako solasari dagokionez, ez dugu gai zehatzik erabilite. Txominek etengabeko hitz-jaiotari ekin dio, guk berrizamaian eman, haren iharduna geldiarazi gabe.

Jon Mirandez, Zuberoago egoeraz eta Euskal Herriko aldakuntzaz eta bestez mintzatu zaigu. Den dena ezin agertu ahal eta, laurdenen bat baino ez dugu azalduko. Laurden hau, bestalde, ez da han-hemenka eginiko montaje baten ondorio, hitzez-hitz —hitzez-hitz, gero!— bere solasaldiaren zati hautatu bat baizik.

Txomin Peillen mantso-mantso mintzatu zaigu, hitz-neurtu batere gabe, bere berrikeriak irakurlerik izan behar ez balu bezala. Egi-zale, maitakor, ohiturik ez gauden liberal zentzu batez...

HEGO EUSKAL HERRIAN LEHEN ALDIZ

Lehenbiziko aldian, Gipuzkoara, duela hogeit bat urte etorri nintzen. Donostian ezagutu nituen orduko euskaltzale batzuk. Haiekin hementxo euskara pixka bat ikasi nuen. Gero, Gotzon Egaña eta Jon Etxalde ezagutu nituen. Sasoi hartan hamabost bat egun pasatzeu nituen Gipuzkoan eta bosten bat Zuberoan.

Baina... neri gertatzen zaidan problema nagusia da... ez naizela Euskal Herria bizi... sekula ez naiz Euskal Herria bizi... urtebete pasatu dut Euskal Herria, duela... zenbat urte... hogeita hamalau urte... txiki nintzenean... urtebete pasatu nuen Euskal Herria eta itzuli nintzen euskararik jakin gabe.

Geroztik beti Parisen nago eta handik ezin atera eta ezin atera. Batzutan nere buruari esaten diot. Euskal Herria bizitzera joan behar duk. Eta joan behar dudanean ba... joan eta gero zer egin han, Euskal Herria? Nere tankerako mutilak ez dira beharrezkoak, ez dira... pertsona gratak.

—Zergatik ez?

—Zergatik ez? Ez dakit zergatik... nere ideien gatik... ni atea naiz. Ez dakit ateo batek Euskal Herria tokirik duenez...

—Lehen behar bada, orain dela zenbat urte ez baina... orain?

—Gainera, antzina-antzinan eskuindarra nintzen, gainera, eta, orduan... orain ez dakit zer naizen... ez dut alderdirik... gauza bakarra dut, abertzalea naizela, hori bai... aspaldidanik... hori ez da mugitzen, ez da aldatzen.

Eta, nora joan... batzutan pentsatzen dut Zuberoan dagoela nere tokia... badagoela euskal giro bat, euskal giro txiki-txiki bat, baina inork ez duela gidatzen... Zuberoa gaizki dabil gaizki batzutan... oraindik jendeak euskaraz hitzegiten du, baina ez da kontzientziarik, ez da euskal kontzientziarik. Eta, gero, Zuberoan bizitzen naiz eta, ikusten dut Zuberoan jendea ez dagoela nere ideiekin ados, ez dela konforme nerekin... nere tokia ez da hemen.

Gainera, sekula Euskal Herria etortzen banaiz, ez dut gehiago idatziko... konturatzen naiz idatzi ditudan gauzak Parisko giroan idatzi ditudala, Euskal Herria pentsatua baina frantses giro batean, esan nahi dut... internacional giro batean...

EUSKALDUN BERRI

—Zuk hamasei urtetan ikasi zuen euskaraz, ezta?

—Bai, 1948. euskara ikasi nuen, eta handik bi urteren buruan etorri nintzen hona. Gurasoak zuberotarrek nituen. Euskaraz hitzegiten zuten beti beren artean, baina guri frantsesez egiten ziguten. Zuberoan pasatu nituen egunetan hasi nintzen lehenbizi arduratzen. Hasi nintzen gauza praktikoagatik... osaba-izebak nituen frantsesez oso txarto egiten zutenak eta, horregatik hasi nintzen euskara ikasten. Salaberriren kanta liburu bat erosi nuen, frantsesezko itzulpenarekin eta... musika ere bazegoen eta... horretara hasi nintzen.

Gero, berehalaxe, esan nahi dut, pixka bat hitzegiten hasi nintzela eta... bretoinak topatu nituen, bretoin abertzaleak, eta bretoin abertzale haiekin hasi nintzen bretoina ikasten, eta, abertzale haiek eza-gutarazi zizkidaten bi zuberotar... oso desberdinak... bata Jon Mirandez, fasista eta abertzale, eta, bestea... nola zen... Pettiri Ezpirondo, troskista, orduko troskista, eta abertzalea. Biok gizon desberdinak baina oso adiskideak. Zuberoan halako tipo asko dago, orijinal asko. Ez da bata bestearekin konforme, ez da monoteismoa ideietan... hemen orain bezala.

Orduan konturatu nintzen euskal problemaz. Orduan ezagutu nuen Andima Ibiñagabeitia ere, baita Iñaki Rementeria bat ere. Haiekin hemengo euskara ikasi nuen.

ALDAKUNTZA

—Zu hemezortzi urtetan etorri zinen lehen aldiz Hego Euskal Herria. Zer aldakuntza ikusten duzu orain?

—Ez naiz gero, geroztik, urtero etorri. Azken aldiz, seriooki, benetan, duela zortzi urte etorri nintzen Oriara. Zer aldatu den... itxuraz behintzat, fabrika asko dago, lantegi berri asko ikusten dut. Estetikaren aldetik esan dezadan ez direla gaizki eginak. Giroa, berri... orduan ez zen sozialismoa asko animatzen... hori da.

Zer aldaketa den? Ba... Euskal Herria etorri nintzenean ez nintzen konturatu Herria euskalduna zenik. Eman dezagun, Donostiara joan eta... ez nuen euskaraz entzuten... esaten nuen: hemen euskara galduta da, edo zertan den?

Uste dut —badaiteke engainatzen naizela— kalean behintzat au-

rreratu dela euskara. Ez du lotsarik behintzat. Euskaraz ez dakit gehiago egiten denez baina... ez da lotsarik kalean euskaraz hitzegiteko. Ni kalean zuzentzen naiz, euskaraz hitzegiten dut eta erantzuna badaukat euskaraz. Antzinan ez neukan beti euskaraz egiten. Entenitzen ninduten eta erdaraz erantzuten. Orduan... giroa aldatu da, kalean bai.

Baserrian ez nuke berdin esango. Uste dut baserrian telebisioak zer-bait egin duela. Konturatu naiz, hor, San Estebanen (Usurbil), ba, telebisioa ikusita, umeak euskaraz hasten direla, baina, gero, pelikulen parodiak egiten dituzte erdaraz, erdara txarrean gainera, ez dakit Espainiako nongo tonoa den hori... bokalak ooo eta aaa...

LITERATURA MAILAN

—Eta, literatura mailan?

—Bai! Literatura mailan aldaketa handia izan da. Esan dezagun, nik hemen harrapatzen dudana gauza da, ba... bariedade gehiago. Antzinan baginen bizpahiru lagun horrelako gauzak, bitxiak, idazten gertatzen... har dezagun Laspiur, har dezagun Mirandez, edo Aresti, edo ni... idazten genuenean zer-bait, ez zegoen oihartzunik, horma bati moduan hitzegiten genuen. Orain idazten denean, esate baterako, ni kontra naiz edo ni alde naiz. Baina oihartzunik ez zen, ez genekien jendeak irakurtzen zenez.

Txillardegi lehenbiziko hautsi zuen hori. Guk idatzi genuenean eskandaloa ez genuen piztu. Mirandez eta ni Frantzia aldekoak ginen, eta jendeak esaten zuen, ba... hoiek Frantziakoak dira, utzi egin behar dira. Baina, Txillardegi, herriko umea, donostiar bat, gipuzkoar bat hasi denean holako nobelak idazten... «Orix», orduan, haserratu da. Baina ez guregatik. Guk idatzi genituen, Txillardegi baino lehen, izugarritzko gauzak, nahikoa da «Euzko-Gogoa» irakurtzea.

«Euzko-Gogoa» aipatu dut... Andima eta Zaitegiren kasoa oso bitxia da, «Orix»ekin hiru lagun ziren, baina desberdinak. Eman dezagun, Andima ez zen jesuitetan geratu, ez eta «Orix», baina uste dut «Orix» izpiritu jesuita geratu zela. Andima, ordea, oso izpiritu zabal zen, bai eta Zaitegi ere. Ez dakit nik Andimak kutsatua ala Zaitegiri berari esker, badira «Euzko-Gogoa» izugarritzko obrak. Para-

Txomin Peillen Usurbilen

psikologiak, esate baterako. «Gure Herria» aldizkarian zenbaitek esan du Mirandez «espiritista» zela. Zergatik? Ba, parapsikologiak idatzi zuelako.

Eman dezagun, Zaitegik bazekien aspaldi zer zen parapsikologia. Ipar Euskal Herriko apaizek ez dakite oraindik ere. Zaitegi oso izpiritu zabala zen. Bazekien parapsikologia ez dela sineste bat, zientzia bat dela, zientzia nahi duela izan. Halako gauza gogorak atera ziren «Euzko-Gogoa», euskaldun asko harritzeko moduan. Gauza sobrenaturalak jakintzaren aldetik aztertzea oso labingarria da apaiz batentzat. Hala ere, halako lanak, pagano poemak, ipuin beltzak eta, atera ziren.

Bazegoen giro bat gauza batzuk esateko. «Gernika» delakoan ere giro ona zen. Hemen argitaratu ziren lehenbiziko abertzaletasunaren kritikak. «Euskaldungoaren etsaiak», idatzi zituen Mirandez. Oso artikulugogorak dira, eta geroztik frogatu dute arrazoi zeukala, zoritxarrez.

Hala ere, literatura hura oso intelektuala zen, nik uste. Ez zen praktikoa. Gainera, ideologiaren aldetik oso klasikoa zen. Orain, neri gustatzen zaidana... euskaraz badaude saio onak, oso onak, antropologiak, soziologiak, literaturaz... eta saio maila hontan badira gauza onak.

Gaur gustatzen zait euskaraz irakurtzea. Orduan ez genuen ezer irakurtzeko.

NOBELA, POESIA ETA SAIKERA

Nobela... gauza asko dago egiteko. Ez da nobelari asko Euskal Herria. Ez dakit... behar bada Txillardegi onena izango. Ez da nobelari aski, nahiko... ez da girorik nobelarentzat. Irakurleak eskatzen du nobela, baina... orain, euskaldunok ideologiatan sartu gara, eta, horregatik, gehien erabiltzen diren gaiak saioak dira. Gure bideak bilatzen ari gara. Gauza bat da abertzaletasuna, abertzaletasuna sakontzen alde batetik, baina, bestalde, beste gauza guztiak sakontzen, gizarte problemak sakontzen. Horregatik, une txarra da nobelarentzat eta, uste dut, poesiantzat ere ez dela giro eder ederra.

Ez da gaur poeta handirik Euskal Herria. Izan dira, uste dut izan direla. Ez dakit nik Lasak zer egiten duen, ez du gehiago idazten. Arestik guti idazten du eta... idazten duena beti betikoa izan behar duela... iduri du ba... gauza berdinak errepikatzen dituela. Azurmendik... bai... gauza batzuk bai. Baita Gandiagak ere. Baina poeta handirik ez da, beste maila berri batetan, kantu egileak bai onak, Benito Lertxundi eta beste, poetak ez, ordea.

Saiolari handiak badira, asko, saio egile onak badira, ez dira falta. Azurmendik, esate baterako, ez du gaizki idazten. Batzutan huts batzuk

(7garren orrialdean beretik)

IRAKASKINTZA IV ZEPAI SARIA, TRIKITILARIEN EGUNA

I
Baso ertzean txori txiki bat bilatua dut nahigabez, egan egin nahi bainan hankatik sokarik askatzerik ez. Errukiturik joan nintzaion ikusi nuen negarrez, urtetan presa egon ondoren egan asmatu ezinez.

II
Nere ingurura begiratu dut gelditua naiz kezkatu, hainbat eta hainbat neska eta mutil ikusi ditut bildurti. Jaiotzetikan bizi izan dugun hesi latzaren irudi, ikusia dut hau dugula eta bizi naiz urduri.

III
Umea zertara bidaltzen duzun ikastola nahi dut jakin, abere koxkor baten antzera domatzeko ote den dut min. Andereñoak matematika erakusten badu, bai, fin, guraso denak konforme dira nahiz besterikan ez egin.

IV
Esanekoa izan dadila haurtxoa behintzat lehenik, errespetoa merezi dute goiean dauden jaun hoik. Gizarte hau ez da komeni gehiegi aldatzerik, zenbait reforma txurazkoak ez du eman inoiz minik.

V
E. G. B. ko programa berria askorentzat da ikusgarri, ikusten denez pentsatu dute dela gure salbagarri. Jendea nola eliminatu mugatua dago ongi, lehen ezinean dabilzanentzat aprapos eta ederki.

VI
Programa honen barruan baita bilinguismoa da sartzen, baina gure herrietako eskolan ez dut ikusten, Magisterio eskoletako irakasleak mintzatzen euskeraz ez dakite berauek ta nori hasi erakusten.

VII
Selektibidadeko legea etorri zaigu ondoren, listo eta tonto bereizteko ahalik eta egokien. Nola goiko eta beheko betidanik izan diren, aurrera begira segurantz bat: ez hori aldatu, arren!

VIII
Berriro ere bide ertzetan beharko txoriak topatu, beren hanketan soka astunak loturikan ondo hestu. Egun batean libratutzean nolan gero egan asmatu, beren ametsik ederrenak be badituzue zapuztu?

IX
Irakaskintza loturik dago gizarte osoarekin eta hango gaitzak oso ederki distiratzten dira honekin. Sistema bakoitzak sortu du eskola bere intentzioekin, haur bakoitzak eramango du txertu hau berarekin.

X
Irakasleak bere eskutan dauka zeregin haundia, nahiz goitikako egitura hau izan estu-ta larria. Egoera hontan ez dezakegu ase ez gure egarria, baina moldatzen hasi gaitzen biharko mundu berria.

ZEPAI SARIA

Laugarren aldiz eratu dute Idiazabaldek Zepai Saria bertsolari gazteentzat.

Irailaren 22an eta 29an dira horretarako saioak.

Hogeita bi bertsolari gaztek hartu dute parte.

Hona lehengo igandez bertsotan egin zuten hogeita bien izenak:

GOIZEAN

Arrazola Ximon, Iraola, Loiola, Barandiaran, Zabala, Zeberio, Argiñarena, Beitia, Etxaluze, Alberro eta Lexoti.

ARRATSALDEAN

Agirre, Ziolar, Zendoia, Narbaiza, Mitxelena, Iparragirre, Goiburu, Otamendi, Arrazola Iñaki, Aitola eta Urretabizkaia.

—ooo—

Egia esan ez da leku egokia bertsotan jarduteko herriko plaza. Jendea sakabanaturik, kamioa ondoan, giro hotza.

Halere arratsalderako jende mordoak bildu zen. Tartean bertso politik ere entzun genuen.

Hamar hauek geratu ziren Irailaren 29rako, Sanmiel egunerako.

Iraola, Zabala, Zeberio, Lexoti, Agirre, Ziolar, Zendoia, Narbaiza, Goiburu eta Aitola.

Plazan lehen aldiz kantatzen zutenetik Aitola pasa zen aurrera. Oso poliki jardun zuen. Ea, ba, Izarraitz aldean beste bertsolari on bat sortzen zaigun!

Goiz eta arratsalde jokatu da Zepai Sari hau Sanmiel egunez.

Goizean, hamaiketerdietan, Ur-suaranen.

Arratsaldean, seiterdietan, Idiazabalgo plazan.

Honelako egoekiera asko eman behar zaie bertsolari gazteei.

Epa-mahaikoak: Olea, Bordari, A. Zabala eta Luzio Gabiria.

Gai-jartzaile, Azurmendi. Gaiak ugariak eta egokiak.

TRIKITILARIAK

Geuk ez genuen joaterik izan baina jendetza haundia bildu dute aurtan ere, gure lankide AMATINO argiak, esan digunez. Ez da harritzekoa, hildakoak ere piztuko litukeen soinua dugu haxe.

"Otola" — Iturralde.

"Kataolatza" — Arregi. Bi bikote hauek ziren aurtan omentzekoak.

Behin ere ez bezalako meza izan zen goizean Arrateko Elizan. Trikitilarien gain izan zen mezatako musika. Sarrerakoan, eskaintzarakoan, Aitagurekoan, Jaunartzerakoan eta irteerakoan jo zuten trikitilariak. Amarrirjiñaren irudia ez da askotan ateratzen kanpora.

Arraten, baina igandean eman zitzaion irudiari ere egurastu bat.

Ondoren datorren urtean nori omenaldia egin erabaki behar zen, baina aste honen barruan biltzekotan eta noiz eta nori, datorren urtean omenaldia egin, erabakitzen geratu ziren.

Bazkal aurretik opariak eman zitzaizkien omenduei. Trikitilari bikote bakoitzak bere saioa eskaini zien.

Bazkaria, 300nen bat bazkaldar eta 34 trikitilari bikote osatua eta alaitua.

Arratsaldean, erromeria. Zoritxarrez, nahi baino lehen amaitu behar izan zen lanbro zikina sartu zuelako.

Jendea erruz bildu zen goiz eta arratsalde Arrateko gainean.

ZALDIBIA

Festen orbelak biltzeko garaira iritxi gara ohartzeko. Azken hondarrak ditugu. Sanmielak, San Martinak eta kito.

Santafe jaiak direla eta Zaldi-

biko festen berri eman digu GI-ROK. Herrietako orrian lekuri ez eta hemen ematen diogu leku GI-ROri.

SANTAFEK

Aurreko alean esaten genizuen, herri festak antolatzen ariturik zela gazte talde bat, zerbait gertakizun izan zela eta abar, baina ez gera bilera horien berri ematen hasiko. Haserreak eta taldekeriak atzean gelditu dira; gazte hauek aurrera jo dute. Geure eskuetan hartu behar ditugu lanak, ekintzak, gauzak. Baina ez noski esku-ratu ditugunean harrika tiratzeko, hankaz gora botatzeko. Denok saia gaitzen gure herriaren alde, buruz eta bihotzez, gure lanek fruitu eman dezaten.

URRIA

LARUNBATA 5

Trikitixa kalez-kale. 9 1/2 etan bertsolarien saioa, 8 bertsolari izango dira.

IGANDEA 6

Meza nagusia 10 1/2etan; ondoren Udaberri dantza taldea. Arratsaldeko 5etan pelota partidua: Mendieta eta Soroa, Zurdo de Mondragon eta Arriarán Iiren aurka; bigarren partidua, afizionatuen izango da. Gero goizalderarte HEGAN.

ASTELENA 7

Eguerdiko hamabietan arrijasotzaileak. Euskal Herrian diren bi onenak izango dira. Arratsaldeko 4etan, larunbata arratsaldez hasera eman zitzaion Tiro Platoa bukatuko da. 7etan HEGAN.

OSTIRALA 11

Arratsaldeko 8tan, Euskal teatroa, Urrietako Egi-billa taldeak antzestua. Hamaiketan dantza saioa Oroitzakin.

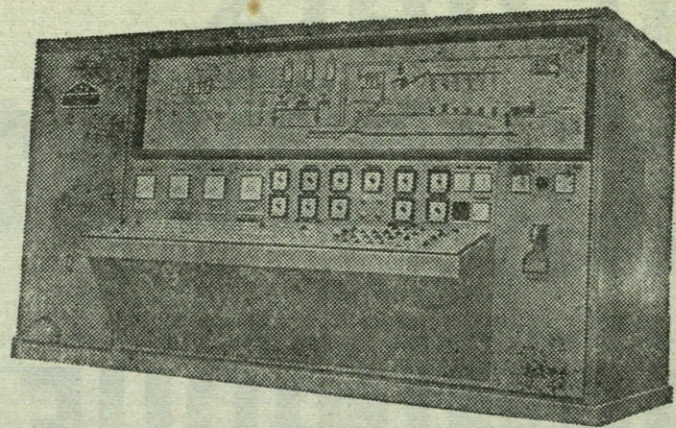
LARUNBATA 12

Umeen eguna. Trikitixa, jokuak, karrozak e.a. Gaueko 10 1/2etan Euskal jaialdia: Pantxoa eta Peio, Lurdes Iriondo, Xabier Lete, Ibai Rekondo, beste bat. Bertsolariak: Iraola eta Igarzabal.

IGANDEA 13

Hamaiketan Herri-meza, bertsolari bi eta beste bi talde abeslari-ekin. Bazkaria, Orotitzak, eta datorren urtera arte.

MUTIOZABAL

TXIMIST-INDAR SAILLA

Departamento ELECTRICIDAD

LANERAKO, BANAKETARAKO TA AGINTZEKO TRESNAGITZA

Aparatos de maniobra, distribución y control.

P.A.T. (Alemania)

«Gruak» ez iraultzeko elektroniko tresnak

CIT ALCATEL (Francia)

Zembakizko Kontrolak Ikusgailuak

OLIO-INDAR SAILLA

Departamento HIDRAULICO

REXROTH (Alemania)

Olio-urez osatutako erabateko programa servo-reguladorea berekin duelarik.

HYDROMATIK (Alemania)

Uraga eta uragagiltza duten motorrak neurri aldakor eta iraunkorretan

SIGMA (Frantzia)

Itsas lanetarako eta Obra Nagusitarako olio-urezko programak INDRAMAT (Alemania) Servo-zuzentzailea

MERKEL (Alemania)

Urarengandik babesteko loturak eta lanak

FORSHEDA (Suecia)

V-ring reten loturak

RUAL (Italia)

Goi presiotarako uraga giltzadunak

TUROLLA (Italia)

Ozkadurazko uragak

HYDAC (Alemania)

Indar irazkiak eta itzulerakoak

ADA

Uztai gisako euskarriak

Goimendi - Automatismo

AUTOMATISMO

Lantegi ta landolak:

Jolastokieta (Herrera)

SAN SEBASTIAN

Urrut. 353840 (7 ari) ta

353440 (5 ari)

Telex. 36173 GOIME E

Erakusketa eta denda:

Iparragirre, 15 - SAN SEBASTIAN

Urrut. 428082 ta 428625

Ordezkaritza:

VITORIA ETA MADRID

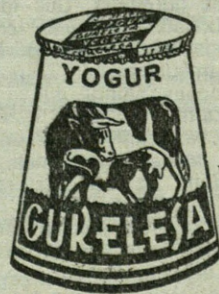
MITXELENA

ORDULARI ETA BITXITEGIA

Del honi jarraituz bazatoz zure erlojua KANARIAS britan beifio merkeago erostko duzu

Matxin Arzu, 1

ONDARRABIA

YOGUR

GURELESA

GOGOZKOENA

JORRAN

Ikaragarria da gure arteko itsumena eta ezjakintasuna. Aha-bero, burubero eta bihozbero gehiegi dago gure artean. "Elkarriketzea beharrean dago herria" zioen Oteizak oraindik orain. Bakarrizketa gehiegi dago. Entzuleak falta dira.

Egiari ez diogu beldurrik izan behar. Egia jakiteak ona besterik ez dezake ekar. Geure ingurua eta geure egoera den bezala eza-gutzeko ausardia behar dugu.

Askok nahi baino eragin haundiagoa du kristautasunak gure herrian. Zenbaitak nahi baino erasan bortitzagoa sortu du, bestalde, marxismoak gure inguruan. Ez daiteke adi eta konpreni gure egoera marxismorik gabe, ez mundu zabalean eta ez gure Euskal Herri txikian.

Patxadan, lasai eta aldeko edo kontrako buruberokeriak gabe hitzein beharko dugu gertaera honetaz. Mende honetan gertatu den gertaerarik haundienetakoa dugu marxismoa kultura eta politika mailan. Berrogeita hamar urte aski izan ditu munduaren erdiaren jabe egiteko eta beste erdia mugatzeko eta aldarazteko. Aginte molde berriak, giza harreman berriak, ekonomi bide berriak, pentsaera berri bat, hizkuntza berri bat, sortu ditu.

Kapitalismoaren etsai bakarra bilakatu da. Bestalde, herri behartsu eta atzeratuen itxaropen bihurtu zaigu.

Ezin gintezke inolaz ere "anti" izan egoera honen aurrean. Ez diruak, ez erlijioak eta ez itsumenak jarri behar gaitu bekozko-hasereiz marxismoari begira.

Etsai ez izateak, ordea, ez du lagun garenik esan nahi. Ez dugu nahitaz Marxzale izan behar. Ez ditu gizarteko gorabehera guztiak marxismoak argitzen. Eta hau onartzen ez duen marxzalea, itsu eta setatsu dugu.

Marxista ez izatea ez da batere lotsagarri. Bada ez izateko arrazoirik.

Sozio-ekonomi egoera aztertzeke bide bat da marxismoa. Baina ez du egoera hori aldatzeko erantzun osorik. Bestalde, aldaketa hori lortu duten lekuetako iraultza ez bat ere pozik zenbait marxzale. Herri gehienetan talde batek hartu du aginte osoa. Talde honek erabakitzen du dena langileria izenean. Ez du langilegoak erabakitzen parterik. Yugoslavia dugu honetan urrats berriak eman dituen. Langilegoak erabaki izan ditu lantegiko gorabehera nagusiak. Baina badu nahiko komeria ekonomia aurrera ateratzen.

Marxismoak ere badiu bere buruhausteak. Eta gizonaren izate osoan eskakizun askok ihesegiten diote. Herri bakoitzak nor izateko duen eskubideaz eta beharraz ez da ohartu ere.

Horregaitik ari dira marxista asko marxismoa erro-errotik aztertzen eta eztabaidatzen. Egia den alderdi askok ihesegiten dio marxismoari ere. Ez du egia osorik. Beste inork ez duen bezalaxe.

Bere mugak eta ezinak onartzen dituen marxzalea onartzen dugu ezaiparik gabe. Bere mugak eta ezinak onartzen dituen edonor onartzen dugu. "Sandiosak" baztertzen ditugu, alde batekoak izan ala besteak.

Baina egia osorik ez edukitzeak bat ere ez edukitzera alde haundia dago. Ez diezaiokegu begirik itxi marxismoak duen arrakastari eta erasanari. Hor dago eta hor ari da.

"Anti" guztiak dira txarrak. Batzuenak eta besteak. Ezer itxurazkoa egitekotan "anti" guztiak desegin behar dira.

Marxismoak ere ez ditzake bere alde ez dauden guztiak etsaitzat jo. Ez ditzake denak zaku berean sar.

Irekitasuna eta elkarriketa giroa sortu behar dugu, beraz, Euskal Herri honetan. Itsumenak eta setakeriak galduko gaitu. "Zati ezazu eta menderatuko duzu" zioten erromatarrek. Talde zabal bat eta elkarte haundi bat izan behar dugu euskaldunok.

Itsumenak eta setakeriak mila puska egiten gaitu. Irekitasuna, berdintasuna eta askatasuna maite dituen talde haundi bat behar dugu.

DISTIRAK

Dubcek berriz ere Boterera?

KARLOS SANTAMARIA

Mende honen haseran integrista katoliko eta liberal katolikoek eztabaida asko izan zen. Asko mintzaren zen, orduan, «mal menor» eta «bien posible» direlako esaldi famatuak buruz.

Integristek ez zuten monarkia liberala onartu nahi, eta edozein laguntza ukatzen zioten berari. Besteak, berriz, prest zeuden errejimengatik alfonsoinokin lankide izateko.

Lehenengok zioten: «Ifernuko errejimengatik hori ez da katolikoa, erlijio eta politikazko libertadeak eza-guzten dituelako. Egia ez da zati-garri; ongia ere ez. Erdizkako egia, gezurra da. Erdizkako ongia, gaiztakeria, besterik ez da. O todo o nada. Guztia ala ezer ez». Jende honekin ez zen posible ezer egitea.

Katoliko liberalek, beren aldetik, «gaitzik txikiena» eta «ahal daitekeen ongiane» dotrinak erabiltzen zituzten, beren jokaera zuzitzeko.

«Ahal daitekeena» egiten dugu, zioten. *Politika, daitekeenaren jakintza da. Dogmakeriak ez garamatza inora.* Beraz posibillismo delakoa zen hauen postura.

Edonork dakusake eztabaida haien gaurkotatua. Orain ere, beste inguruan, nahiz eta erabat ordukoa ezalako ez izan, sozialismo ingurua adibidez, honelako estabaidak

entzuten dira. Egia, dogma katolikoak ez dira agertzen, jakina, politikazko teoriak baizik.

Erreformista eta iraultzaileek errealtatearen eta teoriaren arteko kontraesanak eztabaidatzen dituzte elkarrekin.

Erreformistek erdizkako bidera jo nahiko lukete. Gizarteko aldaketaren aldeko aurrerapen batzuk lortuz gero pozik abiatuko lirateke sistema berri baten laguntzaz.

Iraultzaileak, ordez, «guztia ala ezer ez» esanari atxikitzen zaizkio. Iraultza osoa ez dena kondenatzen dute. «Eta Dubcek jaunari buruz, zer?», galdetuko du irakurleren batek, arrazoi haundiaz gainera, artikulatu baten titulua promesa bat edo denez gero.

Irakurleek barka biezagute, baina Dubcek jauna gerorako gelditu zaigu. Urrengo batean, Dubcek eta Moskuren arteko harreman berriei mintzatuko gara. Harreman hoiak posibillismoaren exemplo on bat ematen digutela frogatzen saiatuko gara.

EUSKARA BATUA ETA HERRI EUSKARA

Hemen, Bizkaian, burruka bizi gabilta, euskara batuaren alde eta kontra. Euskal ikastarotxo bat eman nahi duzunean berehalaxe sortzen da kezka eta burruka: «Zein euskaratan?» «Euskalduntzen» ala «Xabier Peña»ren metodoaz?

Nik neuk estimu haunditan dut bizkaiera, nahiz eta idazterakoan «batua» beharrezkotzat jo.

Z. Argiaren 600 garren ale lo-dixkan irakurri ahal izan dugu naz gogoratzen naiz. Euskara batua, idatzia, landua eta herri-euskara, aho-euskara berezten ditu. Orain arteko berezketari baino hobea deritzat: euskalkiak alde batetik, euskara batua-batzuentzat euskeranto baino ez dena — bestetik.

Zergatik? Euskara herritarren, euskaldunen ahotan bizi da. Eta euskara hori ikasi dugu txikitandik askok. Herri batetik bestera aldatzen den euskara horretaz baliatzen gara eguneroko harremanetan eta bizitzan.

Euskara batua, oster, liburu-etan agertzen da. Guttitan erabiltzen da hitzegiterakoan.

Bi euskara hauek elkarren etsai amorratu bailiren burrukan gabilta elkar hil beharrean. Zergatik bata ala bestea? Zergatik ez biak?

Zorionez, euskara batuaren premia bizia ikusten da gaurregun, gazteen artean batez ere. Aitor dezagun: horixe izan da gure Herriaren azkeneko mende honetako amets liluragarria. Zergatik kontra ja, ia eskuratu dugunean?

Euskalkiak hondatuko omen ditu batuak, hala diote batuaren etsaiek. Egia ahal da, ordea? Jendeak hitzegiten duen euskara hori ez da galduko jendeak hitzegiten duen bitartean. Literatura mailan erabili diren euskalkiak, bai, galduko dira agian. Baina hauek ere oso «standard» izan dira. Euskaldun berriak dira leuko.

Nola baliatzen dira euskaraz euskal ikastaroetan sortu diren euskaldun berriak? Zertarako eta nola erabiltzen dute? Nolako

euskaraz baliatzen dira: euskara batuaz, euskalki «standard»az ala herri-euskaraz? Zenbat heldu dira herri-euskaraz farra farra hitzegitera? Zein eskualdetako herri-euskaraz? Zenbat dira? Zenbat dakite? Nork asma dezake galdera hoiaren erantzuna?

Beharrezkoa da herri-euskara mintzatzeko, eguneroko hizkuntza bait da. Herri-euskara ez du euskara batuak, erdarak hilko du azkar ibiltzen ez bagara.

Berez bizi da eta berez biziko da herri-euskara, euskararen alde jokatzeko baldin badugu.

Gure oinarria herri-euskara da. Baina goiko mailan euskara batuaren beharra nabari da: literatura, zientzia, teknika eta kulturarako. Berehalaxe hilko da ernetzen ari den euskara-batua laztantzen eta indartzen ez badugu.

Bestalde, lehen esan dudana, herri-euskara ere benetan zaindu behar da. Ez, ordea, asmatutako edo asmakizun gerta daitezkeen euskalkiak.

Horretarako euskaltzale landuak jarri behar dira lanean: euskalkiak aztertzeke, herrietan erabiltzen den euskara magnetofonoan jasotzeko eta abarretarako. Baina hori ez dago bakar-ka egiterik. Erakunde bat behar-ko litzateke.

Baina nola lan hori dena antolatzea, hain zatiturik gaudelarik?

Juan Mari Mendizabal

ARGIA

Zuzendaria:
MIREN JONE AZURZA

ARISTEGIETA

Nafarroa, Kantaia eta Aragoiko Kaputxinoek argitaratua. (Kale Nagusia, 50-1.º Bur-lada - IRUIÑEA).
Donostia: Okendo, 22
Tel. 41 95 88

ARPIDE SARIA:
Barruan 350 pezeta
Korreo batasune-tako herrietan 400 pezeta
Atzerrietako beste herrietan 420 pezeta
Airez Aldez aurretik galdetu
Salmenta (ale bakoitza) 8 pezeta
Moldiztegia eta Idazkola:
«Gráficas Navasal»
A. Adoain, 1. IRUIÑEA
D.L.: NA. 80-1963

EGUN EGUNGOA

ETXETIK KANPO IRAKURRIA

«Cambio 16» deritzan erdal aldizkarian, Xabier Armendaritz goiti-izenaz izenpetzen duenak zera dio: Ederne, Patxi, Peru eta horrelako izenez bataiatzea zilegi ez denez gero, Haritz, Oihana, Mikeldi eta beste izen entzungabe («inaudit-as») zaharkituak («arcal-cas») agertu dira.

Mila urteetan barrena entzun dira izen horiek. Zer axola zaigu azken urteotan isil-erazi nahi izan badizkigute? Horretan gaude, ba, Euskal Herri zaharren benetako aurpegi eta abotsa plaza-ratzen. Ala Bilboko alde eta burrunbaz itsutu eta gortu egin zara?

Daniel Ibargoit

DESBERDIÑAK OTE BARRA?

Uda dela eta, egun batzuetan Euskal Herria ez diren beste herrialdetan ibiltzeko aukera izan dut. Hizkuntza asko entzuteko zoria izan dut.

Ikusi ditudan frantsesak frantsez mintzatzen ziren beren artean, nagusi eta txikiak. Beste horrenbeste egiten zuten ikusi ditudan katalanek ere. Berdin gallegoek, gaztelauak, ingelesek, eta alemanek...

Zorotzat hartuko nau irakurleren batek hau irakurritakoan. «Nola egingo dute, ba? Harritzekoa ote da hori? Gauza zuzen eta bidezkoagorik».

Euskaldunak ere ikusi ditut, hiru eta lau baino gehiago ikusi ere. Euskaraz hitzegiten zuten, jakina. Bestela ez nuen euskaldunak ziren jakingo, ez nituen euskalduntzat hartuko.

Baiña —hona nire harridura, eta nire lotsa eta nire amorrua eta nire nahi duzuen— hainbesteren artean ez dut ikusi ume bat bera ere bere gurasoei euskaraz erantzuten. Erdaraz mintzatzen ziren sendeak beren artean.

Bere seme-alaba ez diren haurren batzuk hartzen ote dituzte udaldirako seme-alabatatz guraso hauek bada? Hala zirudien.

Ikusia ikusiaz eta entzuna, galdera bat baiño gehiago datorkit burura:

Herria hutsaren truke saltzen dutela, ez ote dira ohartzen guraso hauek?

Ohartzen badira eta horrela jokatu munduko Herriak merkenetatz eta arlotenetzat jotzen dute Euskal Herria. Ez du beste inork horrelakorik egiten.

Gaurko eskola arrotzaren eta etxe euskaldunaren arteko burrukan, eskola arrotzak etxe euskalduna menperatu ote du dagoeneko?

Etxe barruko euskal giroa itotzeko adinako indarra ote du eskola arrotzak edo sukaldeko telebistak?

Gurasoak nahi izanez gero, ez dela etxe barruko giroa eraldanduko duen enbatarik, esango dut nik neuk beti.

Baiña nola edierazo diezaiuket horrelako gurasoei —zenbat ote dira gaur Euskal Herrian?— Herriari eta seme-alabei egiten dien kaltea? Nola esnarazi nitzake guraso hauek?

Hauek eta hauen antzekoak dira neri bururatzen zaizkidan galderak. Nolakoak bururatu zaizkizu, zuri irakurle?

J. B. Gallastegi

berriak - berriak - berriak

Irailaren 23-tik urriaren 4era arteko bi asteren buruan irakasle mailako ikastaro bat eratzeke da Bilbon.

Honako ikastaro hau Deustuko Euskal Kultur Mintegiak eratua da, Euskaltzaindiaren ardurapean. Ikastaro hau, berriz, Euskaltzaindiaren irakasle-titulu ofiziala lortzeko bereziki burutua da, Patxi Altuna eta Xalbador Garmendiaren zuzendaritzapean.

Ikastaro ondoan izanen dira etsaminak, eta harako agiriak urriaren 5ean emanen, arratsaldeko 3,30etan.

● Irailaren 29an eratzeke da Idiazabalen, Euskal Herriko II Mailako Bertsolari Txapelketa, urte-urte Zapei Saria deritzen, hain zuzen. Aurten laugarrena dugu.

II Mailako bertsolari txapelketa hau bi saiotan programatua da. Lehen saioa joan zen astean izan zen, eta bigarrena, berriz, honako honetan.

Bigarren saio hau, lehena bezalaxe, bi ekinalditan moldatuko da, goizeko 11,30etan eta arratsaldeko 6etan, alegia.

● Egun berean, irailaren 29an beraz, Martin Mendizabal eta Martin Ibar harrijasotzaileek elkarren arteko norgehiagoka egingen dute.

Mendizabal lak hamasei arroako (200 kilo) harri karratuarekin ihardun beharko du, eta, Urtain gazteak, aldiz, arroa erdi txikiagoarekin, 193,75 kiloarekin, alegia.

Bata zein bestea sei minutuko hiru txandatan arituko dira.

● Urriaren 20an, "Pelota Eguna" ospatuko da Logroñon. Gaur eguneko pelotaririk onenek parte hartuko dute Adarraga Pelotalekuan.

"Pelota Eguna" delako hau, Anaia Segundo zenaren omenetan eratua izanen da, ez bait zuen berorrek alferrik egun hori Baztango Oronotzen sortarazi.

usurbilgo aginagan Esan bezala, San Frantzisko jaiak direla eta, urriaren lehen astean zenbait saio antolatzeke da Aginagan, bertako hauzoko gazteek eratua.

irakurlea mintzo

Mahai gainean ditugu bi irakurleen gutunak. Bata Ondarrabiakoa, eta, bestea, aldiz, Madrilkoa. Has gaitezen etxe ingurukoarekin:

Amatiño Jauna:

Ez dut uste AINHARA eta IRAITZ izenek eragozpenik dutenik, Donostian erraz jartzen bait dituzte. Baina, bada-espada, izen horien fotokopia bidaltzen dizut.

Zergatik jarri ote genuen AINHARA h-a-z? Azkueren hiztegia horrela ikusi genuelako. Barkatuko ahal digu Euskaltzaindiak!

Agur. Mikel Zuazabeitia.

● Ez dugu uste, noski, Euskaltzaindiak ezer barkatu beharrezko duenik. Euskaltzaindiak ez du barkaziorik ematen, penitentziarik ematen ez duen arrazoi berberagatik. Euskaltzaindiak bide eta arau batzuk agertarazten ditu, nahi duenak jarrai eta nahi ez duenak bazter.

Satrustegiren Euskal Izendegia, euskal izen zerrenda bat izateaz gainera, idazkera bateratu baten lekuko hartu behar genuke. Lehen ere nahiko eragozpen bada euskal izenak erregistratzen jartzeko orduan, guk geure aldetik gehiago nahasi gabe. ARITZ/HARITZ, OIER/OYER eta beste zenbait bateratsu jarri beharko genituzke, inork anarkiar kilepora ez diezagun.

Baina, bestalde, euskal izenen arazo honetan, azalezko euskal ezagugarri bat azaltzeaz gainera, gurasoek berek nahiago duten izenaren alde saiatzen garenez gero (eta hau beste edozein hizkuntzatan ipini nahi izateari ere badagokio), ez gara hasiko orain, gu geu, mugarik ipintzen.

Zorionak.

● Hona, berriz, A. Amasorrainek Madriletik bidaltzen digun lerrokada:

Kaixo Amatiño:

Eskari bat egiten natorkizu. ZENBAT GARA-n zabaldu eta, "Principe de Viana"-k ateratzen dituen publikazioen berri jakitzen dut, baina ez dut haien zuzenbiderik jakitzerik izan, zuk eman diezadakezun esperantzaz.

Gustora jasoko nuke Katalunian eta beste zenbait herri-egon daitezkeen publikazioen berri. Eman ahal badiezadakegu, gogoz eskertuko nizuke.

Segi ondo.

● Lehen eta behingoz, "Principe de Viana" delako antolamenduaren zuzenbideak ez bide du sekreturik, Nafar Diputazioak argitaratu ematen bait du. Beraz, honako zuzenbide honetara jo dezakegu: Instituto Principe de Viana. Diputación Foral de Navarra. Avda. Carlos III, 2. Iruñea.

Katalunyakoa beste kontu bat da, ez bait dakit zuk zeuk mehatz zer nahi duzun. Edozein modutan, Katalunyakoa kultur mugimenduan barrena gehien saiatzen denetarikoa bat, publikazio mailan behintzat, Josep Porter duzu. Hona zuzenbidea: Librería Porter. Avda. Puerta del Angel, 9 — Barcelona. Gurago duzun bibliografia saila bertara eska dezakezu.

axular-en omenez Irailaren 14ean Euskaltzaindia Urdazubín bildu zen, Axular euskal idazlerik nagusienaren oroitzapenetan.

Euskaltzaindiaren programaz gainera, Nafar Diputazioaren ardurapean ari den "Principe de Viana" antolamenduak, FONTES LINGUAE VASCONVM. Studia et documenta delako aldizkariaren ala berezi bat zabaldu zuen, erabat Axular-i buruzko lan eta azterketei atxikia. Fontes ale hau monografia gisa burutua da, euskaraz eta gaztelaniaz. Udaberrian azaldu behar zuen alea dugu (Urtarril-apirilekoa), baina, argitaralpena atzeratzea erabaki zuten arduradunek, Axular-i Urdazubín egin behar zitzaion omenaldiaren zain.

Aleari berari dagokion aldetik, Jose Luis Los Arcos, Itziar Mitxelena, Joxemiel Barandiaran, Koldo Mitxelena, Aingeru Irigaray, Aita Jorge Riezu, Iratzeder eta Aita Villasante-ren idazlanak azaltzen dira.

Horrez gainera, ia zko abenduaren 13an Axular-en omenez Nafar Diputazioak eratu zuen biltzarrean irakurritako hitzaldiak ere kontutan hartuak izan dira. Irakurleak dakikenez, biltzar haretan Aita Villasanterean Axular-en Hiztegia delako liburuaren aurkezpena egin zen, eta Vicente Galbete, Joseba Intxausti, Jose Maria Satrustegi eta Aita Villasante bera mintzatu ziren.

Idazlan guztiak interesgarri ditugu, noski, eta "Axular-en Hiztegia" aipatu dugunez, interesgarrienetakoa, agian, Koldo Mitxelenak Villasanterean liburuari egiten dion kritik-aiapamena. Asko mintzatu da, han-hemenka, liburu horretaz, eta Mitxelenak ere bere ahalegintxo eskaintzen dio, ez, segurutik, baztergarriena.

Axular etxearen atari-buruan jarri berri den oroit-harria

Azken batez, zenbait argazkik osatzen du ale berea hau, hala nola Urdazubikoak, Axular etxeak, Lapurdiko Saran eraikirik duen hainbat orotarrirenak eta beste.

Eskatzekotan, "Principe de Viana" antolamenduari berari, edota edozein liburutegitan, oso merke gainera, 50,- pezetatan, hain zuzen.

bizkaiko baserri azoka

Irailaren 28tik urriaren 6ra arte, eta Bilboko Nazioarteko Erakus-azoka delakoaren 25.000 metro karratutan barrena, Bizkaiko II Baserri Azoka eratuko da. Lehenengo baserri azoka 1971 urtean eratu zen, eta, jendez eta ikusleaz behintzat, arrakasta onik izan zuen arren, ez du geroztik, urtez urte, jarraipenik izan.

Dena den, orain dela hiru urte bezalaxe, artzantza, baserri eta nekazaritzari dagokion hainbat emaitz, fruitu eta animalien erakusketa muntatuko da aurten ere.

Abereei dagokienez, batzaz beste hamabosten bat sariketa eratuko da, abelgorriz, ardiz, zaldiz, zerriz, oiloz, kateko zakurrez eta beste.

Baratzetako emaitzei buruz, berriz, buzkantza, odoloste, gazta eta beste amaika etxe-janariaren erakusketa ere bertan izanen da, bai eta txakolin, sagardo, patxar eta bestelako edarienak ere.

Azken batez, esku-langintzak ere bere tokitxoan izanen du, eta baserriko tresna eta lanabesak (uztarri, otarre, kutxa, abarketa etb.) ezezik, alboka ttuntun, dultzaina eta txistu egileek ere bertan parte hartuko dute, bai eta azokan bertan, jendearen aurrean, nor bere langintzan ari ere.

Bestalde, erakusketaren inguruan zenbait saio programaturik da iadanik, hala nola bertsolari saioak, doinu-zaharren agerpenak, denetarikoa euskal kirol probak etab. Datorren astean, beraz, Bizkaiko II Baserri Azoka dugu Bilbon. Azoka berezi eta garrantzitsua noski, industrian gainera beste lan motarik ere badela Bizkaian gogora ahal dezagun.

Orain dela hiru urteko azokan hirurehun bat erakuslek parte hartu zuen. Aurten ez da, horregaitio, gutiagorik izango!

denetarik

Jose Ramon Errauskinen Aien munduko txanda deitu idazlanak, I San Isidro 1974 Saria irabazi berri du.

Mahaiko, Antonio Arrue, Fernando Artola "Bordari" eta Jose Antonio Loidi jaunak izan dira. Saria, berriz, 50.000,- ptako.

Jose Ramon Errauskin "Txirrita"-ren iloba dugu, eta sarituri ater den obra, Auspoa Liburutegiak bere liburu-sorta berri bezain dotore asko horretan laster argitaratzekoa, hain zuzen.

● Gipuzkoako Aurrezki Kutxa Probintzialak moldatua du aurten ere Gipuzkoako berri-emaleen arteko 1974 saria.

Honako sariketa honetan Gipuzkoako kazeta nahiz irratietako herri berri-emale guztiek parte hartu ahal izanen dute. Kazetariak dagokienez, ez dago parte hartzeko idazlanik bidali beharrik, antolatzaileek berek irakurtzen bait dituzte herrietako kronika guztiak.

Mahaiko, Gipuzkoako hainbat egunkari, aldizkari eta irratietako zuzendariak izanen dira, eta azken epaia urtarilean jakinaraziko.

● Bildu berri da Elizondon Everest-era joan zen "Tximist" mendigoizale taldea.

Biltzarre horretan zehatz-mehatz jakinarazi denez, 1979 urteko udaberrian, berriro, ere, igoera berberorretan ahaleginduko omen dira.

● "Aitzol" izeneko haurtxo txiki bat mundura zaigu Donostian. Zorionak gurasoei, bai eta, jakina, berorri ere.

● "Maria Eneka" jarri berri diote neskatila bati Bergaran. Ea ba, emakumeek gizonezkoek baino zer gehiago ote duten!

● Zera duena zera da, Martin Ugalderen "Hablando con los vascos" deitu liburua, alegia. Zenbait nahi baino arrakasta gehiago izan du, nonbait.

Oraingoz aitu beharrean dago lehen edizioa, liburutegi gehienetan ez da batera aurkitzen, eta gertatzen diren ale apurrok dendarik denda ari dira, hainbat eskarri bete ezinez.

Bigarren edizioa inprimategian omen, iadanik, irail honetan agertzekotan.

● Eta... edizio berriei ari garenez, Axular-en omenez aldian aldian gainera, aipagarri dugu JAKIN editorialak Aita Villasanterean gidaritzapean prestatzen ari den GORoren seigarren edizioa.

Ez du, gero, lanak asetzen gure Euskaltzainburua!

ZENBAT GARA

IDIAZABAL

Enparantzan
Irailak: 22, 11,30 tan eta 6'etan
Irailak: 29, 11,30 tan eta 6'etan
BUKAERA

EUSKAL HERRIKO BERTSOLARI TXAPELKETA
II MAILAKOAK - IV ZEPAI SARIA

Urriaren 5ean, gaueko 9,30etan, bertsolari saioa muntatuko da Aginagako plazan. Lazkoa-Txiki, Lazkano, Agirre, Etxeberria, Gorrotxategi eta Lizaso bertsolariak arituko dira.

Biharamunean, arratsaldeko 5etan, zenbait euskal kirol saioaren agerpena prestatuko da, sokatira, harrijasotzaile, haizkolari eta beste.

Gaueko 8etan, berriz, plazan bertan, kanta jaialdia. Lau bikotek eta bi bakarlarik parte hartuko dute, hau da, Pantxoa eta Peio, Etxamendi eta Larralde, Jose Mari eta Mikel, Iñaki eta Josune, Lupe eta Hibaí Rekondo.

Jendearen jakingarri, diogun, honako jaialdi hau hilaren 12an eratzeke zela lehen batez, antolatzaileek, gero, aste batez aurreratu beharrean aurkitu badira ere. Hilaren 6an, beraz, harako kanta jaialdi luze samarra.

TXIPRE noraeezean (eta III)

Konponbiderako proposamenak:

TURKIA

Txipreraren etorkizuna oso iluna eta korapilotsua dakusagunez, konponbideetarako zenbait aberrik aurkeztzen dituzten proposamenak eta soluzioak aztertuko ditugu. Has gaitzen Turkiak. Turkoek Txipreko lurraldearen hirutik bat beren armadaren kontrolpean dadukate. Lefka, Nikosia eta Famagusta alderdiak. Egitada honen bidez turkoek Txipreko lekuri egokienak, aberatsenak eta estratejikoak bereganatu dituzte. Turkiak, jadanik hiru batzorde berezi izendatu ditu Txipreko ekonomiaz ardura daitezkeen. Turkiako armada, Txipren luzarorako sartu da, bide eta soluzio bikain bat lortu arte. Txipren, Estatu Federal bat proposatzen dute. Komunitate bakoitzak bere gobernu autonomoa izango luke. Turkoen prosamenak burutzeak Txipreraren zatitzea lekarko. Egia esan, lehenago ere, aski zatitua zegoen Txipreko ugarteak.

GREZIA

Grezia esku-hankak loturik gelditu da Txipreraren arazoan, proposamen bat taxuz egiteko ere indarge. Karamanlisek OTANdik irtetzea erabaki zuen; baina ez osoro, militarki baizik. Atenasen amerikarren aurkako agerkunde bortitza sortu dira. Harako agerkunde batetan, Davies USAko enbaxadorea, baina eho zuten. Karamanlisek, Txipreko krisian, USAren aholkurik

entzuterik ere ez du nahi. Harrigarria da egungo Grezian gertatzen ari dena; eta honetan Portugalekin arras bereizten da, funtsez koronelen gobernu izanik istilu honen gakoak; haiek gaitzetsi ordez anti-amerikanismoan liluratu! Giziki-sen taldeak, zazpi urtetako dikta-durapean obratu dituzten ankerkeriak zuzitzeko ez zezakeen aitzaki hoberik aurki.

Karamanlisek Txipreko arazoa internazionalizatu egin nahi du. Militarki deus egiterik ez duenez gero, diplomazia eta politika aterabideak aurkitu nahiritu. Rusiak aurkezten duen proposamena, begionez dakusa.

U.R.S.S.

Txipreko golpea, sobietarrei ere kaltegarri zaie. Turkia eta Grezia, biok ere, NATOren politikari atxikiak daude. Berauen menpean dagokeen Txipreri gaizto litzaioke, oraintsu arte iraun duen orekara itzultzea. Sobietarrek, ostera, Makarios lehendaritzara ekartzea proposatzen dute. Eta Txipreraren hauria, mahai-inguru zabal batetara eramatea. Harako mahai ingurura bil daitezkeen partaideak, txipretarrak berak eta ONUko Kontsejua osatzen duten hamabost aberriak lirake. Rusia, Turkiari hurbilago dago Greziari baino. Mediterraneo estratejian, turkoekin haserrazteak on gutti lekarkioke, Dardanelosko itsasbide luzea, Mediterraneo-

an sar dadin, libre edukitzea komeni bait zaio. Haatik turkoekin onez konpondu behar. Txipreko istilu honegatik, Rusiak, ez dirudi, ezkenaldiotan turkoengana hurbiltzeko eraiki duen diplomazia, puskatuko duenik.

U.S.A.

Amerikanoek, Uztailaren 15eko Golpea zilegiztatu nahi zuten. ONUko Kontsejuaren batzarreak atzeratzen saiatu ziren. Sampsonen gobernuak, lehen arnasaldiak har zitzen, egokia zeritzaten oztopoak ipintzea. USAk hauxe nahi zuen: eginak eginik, bere hartan utzi eta aski! Agian ez zuten espero, Turkiaren eraso ausarta eta azkarra. Bainan hein batez bederik, USAk lortu du helburu bat: Mediterraneo oreak deuseztatzea. Txipre, horretara, NATOri aisa lotuagoa dagoke. Zurumurrak diotenez, amerikanoek, turkoekin azpi-negoziaketak burutu dituzte: Turkiak, amerikanoei, harmadaren "baseak" finkatzeko eremu egoki bat emanen dio.

Grekoek garbi ikusi dute, Kissingerrek umezurtz utzi dituela. Baina, noiz arte iraungo du Karamanlis eskuindar eta OTANzale porrotatuaren anti-amerikanismo sutsu honek? Badirudi, Txipreko istilu honetan, USAk gehiegizko estuasunik ez duela. Lehentxoago edo geroxeago, hein handi batez bederen, soluzioa bere eskutan dateke.

MENDEBAL EUROPA

Txipreko krisi honetan, behin eta berriro, Europak, nazio-arteko politikan oso ahuldurik dabilela, frogatu digu. Txipre, berez Europari legokiokoen arloa izaki. Halabaina, Txipreri dagokionez, erabakirik nagusienak hartu direnean Europatik landa egin dira. Bretona Nagusia zegoen, ezer egitekotan, hurbilenik. Ordea, Ginebraño batzarreetan, Callaghan jaunak zerakusigunez, maila honetako istiluan, Europa indargeak ezer gutxi zezakeen. Ginebrako bi batzarsaioen amaierak, Europaren gaurko egoera hau ezin hobeki marrazkitu digu.

Txiprek bere independentzia eta nortasuna galdu ditu. Mediterraneo estratejia politikoak irentsi bide du, eta satelizatze honen azpian betirako gelditzeko arriskuan dago. Txiprek, Ipar Irlanda, Indotxina, Korea, Ekialde Hurbila eta beste askoren antzera, aterabiderik gabeoko gerla amaigaitzean sartzeko arriskua du. Turkoen menperakuntzak jarrai badadi, laster ezagutu ditugu greko-txipritarren gerrilak, eta Sampson-EOKA basatia.

ANATSAN

Txipreko krisi honetan, Europak oso ahuldurik dabilela frogatu digu Gorpuz, jende asko aurkitu da

ERAMAN-EKARRI'rako

AGENCIA

Transportes A L E

EUSKAL IRRATSAIOAK

ERRI GUZTIRAKO

Urrutizkiñak: 421869 - 427726

Iparragirre, 8 - DONOSTIA

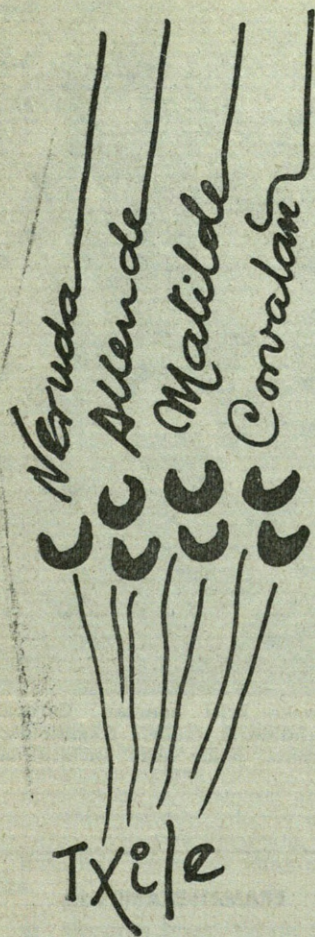
ZURETZAT

Bankaetxe on batek arazo asko koponduko dizkizu.

Zenbat eta eskurago orduan eta errezago.

Banco Guipuzcoano

gertuan daukazu, zure zerbitzuan prest eta gogotsu.

BIZI IZAN DELA AITORTZEN DU- ENAK, BIZITZEN LAGUNDU DIGU

- Nerudaren gogaetak eta bi egoera tristen urtebetetzea.
- Behingoz buka dadin hartzen dut borroka.

tzak nahikoak izan zituen hamar egun gogaetak zuzendu, azken egunak negarrez gogoratu, negarrez jarraitu eta hiltzeko. Berarekin zer egin ez zekiten Pinochet eta bere talde hiltzaileari aurrera hartu zion garbi asko. Zaudete hor, zakur gogosi, Txileren hiltzaile, munduaren gorroto! Zaudete hor, hitzik gabe, mende honetako hitzaren printzeak, Nerudak, ukatutako hitzaren gose, egarri! Zaudete, hitzak herriarenak dira-ta!

Mundu guziak izan zuen berehala bere hitzaren aukera, bere emazte Matilde eta Miguel Otero Silvaren prestatu zituzten Nerudaren gogaetak argitaratu zirenean. «Confieso que he vivido. Memorias». Mundu zabal baten gogaetak, garai zail baten testamendua, sufritzen eta maitatzen duen gizonaren hitz joria. Eta egitan, bizi izan dela aitortzen digun Nerudak, bizitzen lagundu eta laguntzen digu. Erroman irakurritako «Tres residencias sobre la tierra», ondoren lehenagokoa zen «Crepusculario», ezagutzeko aukerarik izan ez duen «España en el corazón», eta azken gogoa eta hauek beharrezkoak dira gure garai literarioa eta politikoa ezagutzeko. Intelektualen jokabide zaila, Picassoren munduaren imajinarioari margo sakoneko jira ematea, pakea eta literatura bat direla ulertzea (hor daude, Alberti, Brecht, Picasso, Neruda Lenin Pake-Sari estimagarrienak), poesia herriare-

na dela jakitea, eta nekaldietako emakume baten bi tontor eztieta magaleratzea. Nerudaren hitz sakonetan, realista ez den poeta hilik dago, realista ez dena ere hilik dagoen bezalaxe. Errealitateak berezkoa du majita, baina majia bakarrik edo errealitatea bakarrik agertzea ez da nahikoa. Horregatik, Nerudaren hitzekin jarraituz, orijinaltasuna ez da hain beharrezkoa, pertsonalitatea baizik. Orijinaltasuna, errealitatea eta majia elkartzen ez dakienaren irtenbidea da. Pertsonalitatea da, berriz, estiloa. Poesia. Indarra nunahi aurkitzen da, hitzak badu berezkoa, hitzak ez du laguntzaren beharrik. Berez doa sufrimenduaren eta maitasunaren errailetan.

Hain berdin, hain ezberdin zeran Txile, egunetik egunera zure garaienekin poztu ginenen, eta zure etsaien maltzurkeriak gorrotatu ginituenen Txile anaia, galduta zara zure hitza ere galduta baduzu, baina hor dago oraindik Neruda, bizi dela gogoratuz, Pinochet zer eta nolakoa den gogoratuz:

...Betazal triste, hilobiko
oilo ilunen zirina, karkasa astuna,
[odolak
ken ezinezko traizioaren haundia...]

Hain xuxen, nun ikusten duan gaur goizean, lantxohau idaztea erabakirik nuenean, Pinochet hiltzailea apaiz kasuladun bat besarka-

tuz. Traizioaren haundia haunditzeko besarkada gezurtiak dira hoiak. Gogoratzen ahal zarete? Ni ez nintzen jaio oraindik, baina jaio nintzenean ere besarkada luzatzen zijoan eta luzatzen zijoan, Anekdotak bat besterik ez da, baino honera ekarri nahi nuen, ezin nitzen lasai gelditu. Hor dago anekdota eta hemen, nere gelako liburu artean, lasaitasuna.

Nerudaren poemagintza idatzi nahi nuen. Bere poemagintza nola bi pauso bereizten diren, bata «Tres residencias en la tierra» liburuan amaitzen dena, eta ondoren, Espainiako anaia arteko eta herri arteko gudatean hasten dena. Idatzi nuen lehen poemagintza horretan munduaren sentimendu kaotiko zabala aurkitzen dugula, eta bigarrenean, gizona duela, sufritzen eta maitatzen duen gizona, hil behar duen gizona duela bere poemagintzaren giharra.

Idatzi nahi nuen Espainiako gerrateaz eta Nerudaz ere. Gerratea, maite zuen mundu baten amaia gertatu zitzaion Nerudari, adiskidetasun jator (Lorca, Hernandez...), eguneroko gauza ttipi, barnean jasotako paisaje joriez osatutako mundu maite baten amaia bilakatu zitzaion Espainiako gerratea Nerudari, 1937, 1973, bi zenbaikien alderantzi berdina, orain urtebetera salto egin, eta Txileko egoeretara pasatzeko.

Gudaren ikaragarriak izanen dira

Bere poesiak zergatik ez duen amets, ostroez,

bere aberriko sumendi haundiez hitzegiten galdetuko duzue.

Atozte kaleetako edola ikustera, atozte.

kaleetako odola ikustera, atozte kaleetako odola ikustera.

P. Neruda

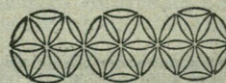

bere poemagintza gihartu eta gizonduko dutenak.

«Behingoz buka dadin ulertzen dut borroka» idatzi zuen Nerudari, hitz askatua, gogaeten zabalkundea, eta xoriak ere atsegin ditugula.

Eta postura prosaiko batean, liburu, bere gogaetak alegia, Seix Barral etxeak argitaratu du, 1974ngo martxoaren 23an, azala Antoni Tapias-ena da, eta liburu, berriz, Nerudarena, Neftali Ricardo Reyes Basoalto Txileko semearena.

ANJEL LERTXUNDI

ESTABLECIMIENTOS FERRETERIA

ayestaran
DONOSTIA

BURNI - SALGAIAK

Urbieta, 25

ELECTRODOMESTICOS

ETXERAKO ELEKTRO-
TRESNAK

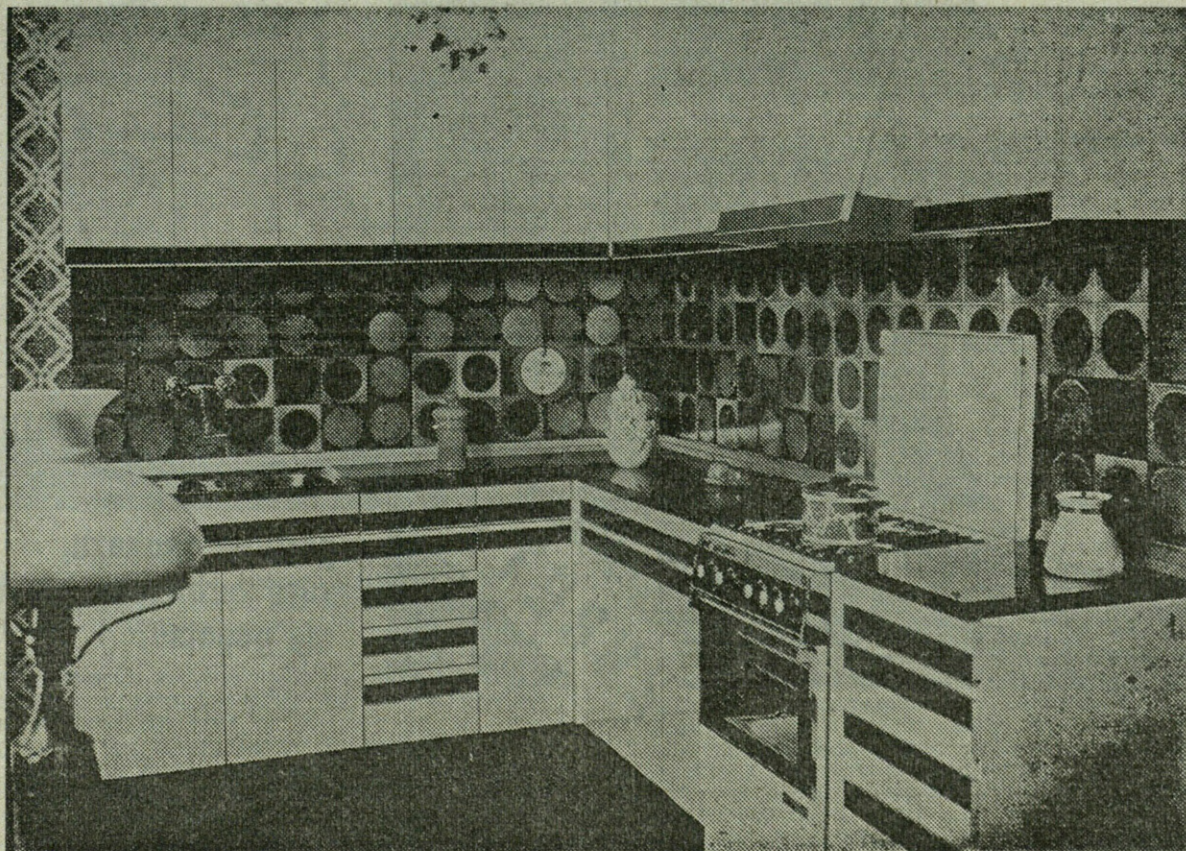
Urbieta, 27 - Iazbel II, 2

RAILITE

LEGEZKO
ZABALTXAILA
Aldonosa, 4

Urrutizkiñak:

44000 ta 420707

SUKALDEKO MUEBLEAK
EDERRAK BEZAIN EGOKIAK

FELIX ETXABE, S.L.

Urrutizkiña: 861754

ZALDIBIA (Guip.)

DOMINIQUE PEILLEN

(lehenengo orrialdetik dator)

egiten ditu, baina informazio gabe, nik uste. Uregatik esaten dut, ez bait gaitu Mirande eta ni konprenditu. Baina hori beste problema bat da, ez gaitu ezagutu eta. Ez dugu elkarrekin hitzegiten eta... urrutu bizi gara eta. Gauza batzuk oker esan ditu, baina okertuta, ez du gero gaizkirik esan!

JAKINTZA MAILAN

Neretzako gauzarik garrantzitsuenak, orain, ikastola da, ikastola eta irakaskintza. Bide honetan aipagarri da Elhuar taldeak egin duen, egin nahi duen lana. Euskaldun gehienak sartuak dira soziologian, filosofian eta holako gauzetan, baina, hor bakoitzak hitz egin dezake nahi duena, eta asko hitzegiten da, eskola asko dago gainera, bakoitzak bere eskola dauka. Esan nahi dut, psikologia jakintza mailan dago, baina soziologia... kontxo... bada ez dakit zenbat eskola. Ez dakit ez ote duen gazte askok denbora galtzen... soziologiako hori politika eskola bat da, eta politika ez da jakintza, orain arte behintzat.

Jakintza zaharretan ez dago en-gainatzeko arrikurik handirik, eta me-rezi luke euskaldunok horretan gehiago salatzea. Entzun dudanez, Elhuar taldea jakintza maila honetan abiatu nahirik ari da, monografia bezalakoak egiteko.

Nik uste dut ez dugula euskara jakintza gaitan nahikoa erabiltzen. Euskaltzale handi batzuek exenplua ematen dute, eta beren obra guztiak erdarak ematen dituzte. Eta horregatik esaten dut... ni konforme nago... ba, erderaz eman behar

dira, baina monografia txikiak euskaraz bederen.

Eman dezagun, pintore batek bere oihala egin baino lehen bere saioak egiten ditu, hau eta besteak, eta gero sintesi bat egiten du. Sintesia erdaraz egitea izan daiteke onena, jende askok ezagutzeagatik... baina zergatik ez monografia txikiak euskaraz? Hau da guk egin behar dugun bidea, euskara gai egin eta jakintza gaitan erabili, monografiatan behintzat.

Suezian edo Japonen, esate baterako, monografiak herri-hizkuntzan egiten dira, eta gero sintesi bat egiten denean ingelesez egiten da, edo hizkuntza zabalagoan. Eta guk berdin egin behar dugu. Tresna umila izango da, baina gurea izango da, eta gainera behar beharrezkoa.

Artikuluak hor-hemenka baino, izpiritua aldatu egin behar dugu, eta gure monografiak egin. Euskal Unibertsitate bat izan behar bada, monografiak egin behar ditugu, hiztegia konpondu eta... euskara ez badugu gai egiten horrelako mailetan erabiltzeko, ez dugu deus egingo...

—000—

Eguzki epelak jotzen du Usurbilgo elizaren atzekaldean. Txominek hizketan jarraitzen du etenik gabe. Entzun baino ez diogu egiten. Hainbat gauzatan oker egon daiteke, baina ez lioke behintzat inork sinetsiko sekula Euskal Herrian bizi ez denik.

Txomin Peillen ez da, ez, Euskal Herrian bizi. Txominek Euskal Herria bizi du. Makinatzon bat da alderantziz egiten duenik.

Koldo Olazabal

MAIXUGAIENTZAT OHARRA

7.500 PEZETAKO 15 BEKA ESKAINTZEN DITU GIPUZKOAKO IKASTOLEN ELKARTE BATZAK, MAIXUTZA IKASTEN ARI DIREN NESKA-MUTILENTZAT. LAGUNTZA HORI LORTU NAHI DUENAK HERRI BAKOITZEKO IKASTOLAREN BATZORDEAK IZENPETURIKO AGIRIA EKARRI BEHAR DU.

Gipuzkoako Ikastolen Elkarte-Batzaren TALDE BATERAGILEAK

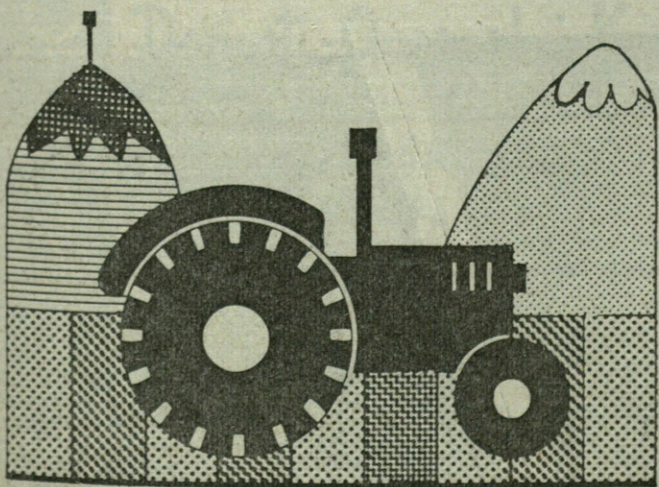
NORK KUKURRUKU!!!

OLLARRAK

OLLOTEGIAN?

...Ez. FAGOR'ek

sukaldian

GIPUZKOA'KO NEKAZARITZA PIZTU ETA INDARTU

Gure ardurarik aundienetako bat, Gipuzkoa'ko nekazaritza piztu eta indartzea da; era ontan, probintziko aberastasuna geitu egiten bai dugu. Gure laguntzakin:

- maisterrak bere baserria erosi dezake.
 - nekazaritzarako tresnak erosi.
 - abereentzat dituan ikuluak berritu.
 - kasta oneko beiak erosi.
- Gizartea atsegiñagoa egin.

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA

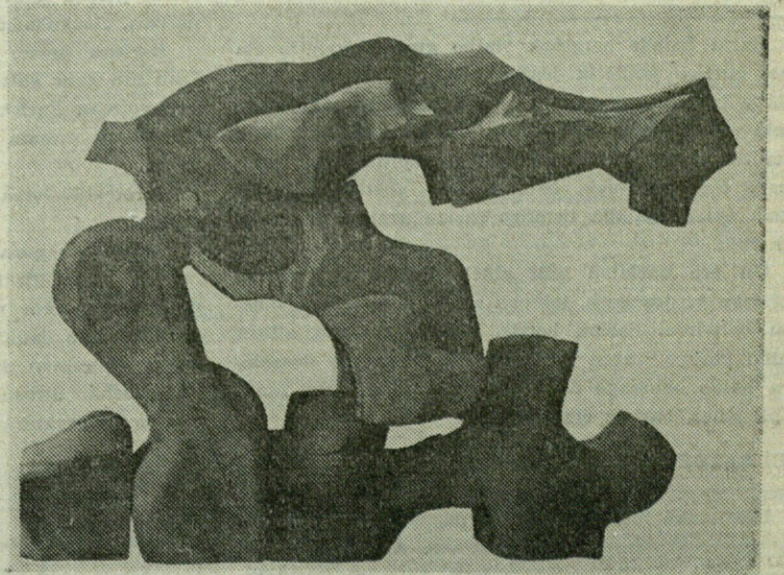

ARTE

ESKULTORE BAT ETA LAU

ARABAR PINTORE

oraingo euskal artearen agerketa ikusgarri bat.

Jose G. Aguirre —Haritza—

Donostiako azken Euskal Jailetan, San Telmo Museoaren, arabar artista talde batek —Aguirre, Alvarez Vélez, Iñurrieta, Mieg eta Ortiz de Elguea aurtan bertan egindako bere lana agertu du. Aspaldion ez dugu ikusi horren agerketa batu eta serio-rik, euskal gogoeta-oinarrian horren sendoturik, gure lur zati horren erroturik. Kalitatea, batekoz beste, arras ona, ezin ahanztizkoa.

Bost eusko artistaok herri alderetik, biologiko-alderetik ekiten diote errealtateari, gutitan ikusten den iaotasunez. Abstrakzio liriko batean erroturik, haien obrek hats berria eta garbia eman nahi diote euskal pinturari, beste euskal probintziatako artistek bezala; eta orobat, askatasun apur bat, eta aurre-erria egin eta jo dezan. Ez du argibiderik behar. Gure herriaz komunikatu nahi dute. Konpreni ditzagula, eta buruz irekiak gaitzela eskatzen digute.

—Agerketa honen izenburu neutralak zerbait esan nahi ahal du ala Araba ere badela esatera zatozte?

—Guk geure burua baztertutik ikusten dugu, nola Madriden hala geure lurra, Araban. Gure lana alboan utzi nahi digute eta ez dute gurekin deusetarako kontatzen ez Erakunde Ofizialek, ez Leihaketetan, ez eta Madrideko eragina eta inde postimpresionistek. Beraz, guk alde egin dugu horienagandik, baina ez geure herriagandik. Gu ez gara alde batera gelditu. Hona hemen non gauden, gu eta gure lana.

—Baina, zergatik baztertzen zaituzte (ez dakit baztertze hitza egokiena den ala ez) sozio-politiko alderdiagatik ala zuek darabiltzuen hizkeragatik?

—Badaiteke dena bat eginik egotea; baina, beren hizkera, madrildarra izanik eta ez arabar tradizio-koa hizkeragatik batipat baztertzen gaituztela uste dugu. Gutariko bakoitzak zerbait jokatzen badu ere, egin dihardugunaz aski segur gaude eta horregatik bateratu gara taldean.

—Zein sustrai du zuen hizkerak?

—Arabako paisajea beti dago gurean, formal abstrakzioan bertan. Lehen, ordea, paisaje konkretua egiten genuen, eta orain aldiz, landua. Paisaje zehatzetik, duela zenbait urte, paisaje materikora iragan ginen; gero informalera; ondoren, paisajea eta irudia integratzera eta orain geometria soildu batetara heldu gara. Egun, paisajeko bakardadera dugu joera. Arabako paisajea barnekoia da, bakartia, nekazaritzakoa, gogoetara deitzen duten aldaketa eta lekuak dituen.

—Zenbait kritikaririk (Berruezo, Alvarez Emparanza, Aizarna) eta artista batzuek (Oteiza...) formalismo hutsaren arriskua ikusten dizute.

—Formalismo arriskua beti izan da artean, bai tradiziozko pinturan eta bai gurean. Guk arras lantzen dugu gure pintura eta orobat hizkera, eta ez zaigu iruditzen forma-

lismo hutsa egiten dugunik. Gainera ez du Oteizak ezagutzen oraingo gure pintura. Gure pintura eta eskultura Arabako paisajearen dago errotua, —gizonek eta abereek zapaldua—, gizarte jakin batek zapaldua den paisaje batean; madrildarra ez den gizarte diferent batek zapaldua den paisaje batean; horregatik, gure pintura ere, desberdina da.

Nola Ortiz hala Iñurrieta, orobat Aguirre eta Mieg ari zaizkit erantzuten. Beroriek luzaro mintzatu dira beren artean guzti horretaz, eta ideia argiak dituzte, Donostiako kritikak (?) hala ez baderitza ere. Honen erasoak ideologia aurre-irritzi-eratik datoz eta lehen ere aski erabiliak eta ezagunak ziren.

—Begara: guk geure buruarekin zintzo jokatu nahi dugu; inork gure artearekin syntonizatzen baldin badu, ongi, gauza Gainera jende asko izan da gure agerketa ikusten eta gustatu zaio gure hizkera. Guk aurrera egin nahi dugu, eta ez beti gauza berean gelditu; koadro bi ez daitezela berdina izan, ez dezate- la elkarren antzik ere, baina erro- tuak egon daitezela. Erro horiek non? Ba, aurreko Euskal Pinturan: Zubiaurrengan; eta oraingoan ber- din: Txillida, Mendiburu, Larrea, Ruiz Balerdi, Zumeta, Zubiarraín, Goenaga... Ez zaigu interesatzen, oro har, europear pintura; Errena- zimentuko artistena eta Moore edo Palazuela bezalako oraingo batzuen- a salbu.

—Zer eskaintzen diozue, zuen hiz- kera dela medio, orain herriari, eta zer ematen diozue euskal arteari?

—Askatasuna, gu ere geuretzako bila bait gabiltza. Askatasuna eten- gabeko eboluzioan. Naturaleza dife- rent baten ikuspegi diferentea es- kaintzen dugu. Guk badugu harre- manik gure gizartean bizi diren bes-

te artistekin eta, hortaz, izanen du- gu haiekin berdintasunik aski: ma- sak, tresnak, espazioak, habitat... Orain Euskal Pintura da, gure us- tez, peninsulako hoberena. Katalu- nyan badira maisu handiak, baina gurea bezalako panoramarik ez.

—Nin ipiniko zenituzkete zuen koadroak?

—Gure koadroen moldeak eta neu- rriak ez dira komertzialak. Ikastole- tan, sozial zentroetan, areto han- dietan, denak ibiltzen diren lekue- tan eta milonarien etxeetan ere bai. 60.000 eta 200.000 pezetan artean dabilta gure salneurriak. Koadro batek egun asko eraman ohi du eta hilabeteak, behar bada. Garesti di- rudi, baina ez dugu beste ogibidee- tan baino gehia eskatzen. Zabal- kunde bideak sozializatu beharko lirateke, halafede. Anitz gauza al- datu beharko litzateke.

—Zuen pinturak eta eskulturak laguntzen ahal dio aldaketa horri, iraultza horri?

—Koadro bat nahiz eskultura bat ona denean, iraultzaile da, noski. Baina, gure ustez, eskultura eta pintura gutien mintzaira da. Gaine- ra, 8.000 urteko mundu alu eta us- tel hau ezin dugu zeharo aldatu; agian, pittin bat hobetu.

—Nola nahi duzue Jendeak ikus ditzana zuen pinturak eta esku- lurak?

—Borondate onez eta aurre-iri- tzirik gabe.

Astiro, luze eta astun doa krea- tzaile ororen lana eta bidea. Az- kenean... nork bere askatasuna bi- latzera deitzen gaituzten koadro ba- tzuk, eskultura batzuk, paisaje zati bat, espazio ireki bat, oihi bat. Ara- ba ez da gaur pasadizoko lurra; galderak egiten dizkigun eta elka- rrizketara deitzen digun lurra bal- zik.

Edorta Kortari Olano

Nekazaritza an eta emen HOLANDAN ZE HAR (I)

Jose
Alkiza

LAINO GUZTIEN GAINETIK

Garai bateko sorgiñak "laino guztien azpitik eta sasi guztien gainetik joaten omen ziren Akelarrera. Alako batean ordea, gizon batek sorgintzan ezjakina izaki eta, ukenduz bere burua igurtzitzerakoan, "laino guztien gainetik eta sasi guztien azpitik esan omen zuen. Gero kontuak, bateko laino guztien gainetik atera omen zen eta urrengo sasien azpitik pasa ezinik ibili.

Gu ere onelatsu ibili gñela bururatu zitzaidan abiolean gentozelarik, lainoak azpian eta behean ikusten baitziren. Sasiak berriz, itsasoko uraren altura baino gorago izaten dira, eta gu Holandan itsasoko ura baino beherago dauden lurretan ibili gera tapatapa oinez, barkuz eta autoz.

LURRALDEA

Holandako lurraldea ordeka da. Zeharo zelaia, sukaldeko mahaiaren gaina bezelaxe. An ez duzu al-daparik pasako, bi autobide bata bestearen gainetik egina ez badaude elkar gurutzatzerakoan.

Ortaz gainera berehala esango dizue: Jainkoak egin zuela mundua eta olandarrak, ur ori kanaletan barrera atera, berriro sar ez dedin arresiak eta konportak jarri, eta orain, itsasoaren nibela baino beherago dauden lurretan bizi dira.

Lehendik bazituzten 200 bat kilometro edo gehiago orrelako arresi; baiña aiek danak konpontzea ere asko kostatzen delata, itsas barruan egin dute bat galanta, lur mutur batetik bestera. 32 kilometro ditu luze, 100 metro zabal eta bi autopista doaz gainean. Itsas aldetik ura gorago dagoela begien bistan nabarmen ageri da.

Ori egiteko kapaz diren gizonak, beste zenbait gauzetan ere ez dira makalak izango!!!

Holanda luze zabalean Euskal Erria alako bi omen da lurrez. Ez du ibai bat besterik, baiña gorputzean odolak korritzeko zaiñak nunahi dauden bezala, Holandan urak korritzeko kanalak ikusiko dituzu edo-nun, nola uri barruan ala soro artean.

JENDETZA

Lurrez Euskal Erria alako bi bada, jendez bada lau alako. Gizon eta emakume, azal zuri, ille ori, lerdin eta galantak.

Alere ez genuen emen bezelako etxepillarik ikusi, 3-4 bizitzako etxea ageri da gehien eta kaleak ere zabal.

Bizikletan ibiltzeko ohitura aundia da, baiña lekua ere alakoa daukate. Erri barruan bertan bide bat autoentzat eta bestea txirringularentzat soilik, tartean jardina eta atzerago etxeak. Gainera atarrietan, leihoetan eta nunahi, loreak.

LORETEGIAK

Holandan lorea erruz egiten da eta, ikusten denez, edozeinek du gogo etxea lorez apaintzeko. Ortaz gainera baratzetan lan egiten duten nekazariak loretik ateratzen dute bizimodua.

Ez dut esan nahi onekin, letxu, tomate, aza edo illar egiten ez dutenik baiña bai, berotegietan batipat, lorea sortzen dutela erruz. Nola eta nori saldu ainbeste lore? Baitirudi Holandan ez dagoela lorea saltzerik bakoitzak bere etxean sortzen eta zaintzen dituen ezkeror.

LORE SUBASTA

Baratzelariok goizeko lauetan jaiki eta lore moztan asten dira, xortaka eta kajetan txunkun eta apain ipiñi eta kamionkadak ekartzen dituzte merkatura zortzirak alderako.

Ikusi egin behar da ango lorearen emana!!!

Merkatu lekuan, bata eta besteak ekartzen dituzten kamioikadaekin barkukada osatzen dute eta ...subastatzen.

Sala bat aproposa daudukate ortarako. Kanpandorreko erlojuaren antzeko bat dago aurrean premia markatzen, erosleak mahaietan exerita daude, eta be-

retzat geratu nahi dutenean, aski dute botoi bat zapaltzea. Barkukada lorea saldua gelditzen da.

Besteak beste, Parisera saltzen dute lore asko. Izan ere gaur goizean Holandan ebaki den lorea, bihar goizean Parisko etxeokandere batek dendan erosi, etxera eraman eta loreontzian jartzen du apain apain.

Berotegiko loreak ez du usairik, itxura bai orratik ederra!

Salbentako gora behera oiek guztiak, euren kope-ratibak egiten dizkio baratzelariari; berak aski du loreak sortzea eta merkaturaino eramatea. Sortu ala guztia saldua dauka. Baiña ortarako kope-ratibako zuzendariek esaten diote: zenbat lore, nolako, noizko... atera behar dituen.

Ori da organizatuta egotea!!!

GANADU TXAPELKETA: BEHIAK

Holandara batipat behiak ikustera joan ginen, baita ikusi ere eta aiek alakoak.

Utrecht-en zen ganadu erakusketa ori. Euria ari zuen goiz artan, baiña aterpean zeuden behiak. Tokia, Torrelavegako feri-plazaren moduko. Nahiko leku behi eta zezenen artean aruntz eta onuntz ibiltzeko, aurretik, atzetik eta albotik begiratzeko. Jendea erruz, gu bezelaxe bakoitza bere izkuntzan mintzo, ari eta oni begira.

Behi bakoitzak gainean zedukan numeroa, eta sar-reran ematen zuten liburuxka bat, behi eta zezen oien "merituak" jartzen zituen. Eskerrak numeroak izkuntza gehienetan berdin idazten diren; bestela ezer asko jakin gabe geratu beharko genuen.

Nola adierazi ikusi genuena? Ezin da. Aiek ziren errapeak eta tripa-pian ia aurreko besoetaraño iristen zitzaizkiela zeduzkaten zain zuloak!! Alere ni gehien arritu ninduen ez zen izan behiok esne asko ematen zutela jakiteak, ori pentsatzen nuen aurretik ere; aragitarako zedukaten plantak baizik. Ez dira anka luzeak, bai zabalak, ornituak eta sendoak. Emengo pinto zuri beltzak aien aldean mehararak, ipurtestuak eta desberdiñak direla esango nuke.

Izan ere olandarrok, esnebehiak nahiko esne eman dezala iritxi ondoren zekorria ona eta egokia egin dezala lortu dute. Orrela gaurko behiak esnetarako eta aragitarako bietarako balio dute, bietarako dira onak.

Iru behi arraza ageri ziren: pinto zuri beltzak, pinto gorriak eta groningak. Pinto gorriok areta sendoak dira, aundiago eta gizenago; estutzen badituzu, aragitarakoak direla esango dizue, bai baiña urtean 5.000 kilo esne emanaz...

Ez dituzte ez afferrik pasa 100 urte behien jatorria liburuetan apuntzen eta arraza obetzen!!!

Eta beste gauza bat erakusketa edo feri orretan ez ziren gizonezkoak eta zaharrak bakarrik ageri. Emaztea eta seme alaba gaztetxoak ere, antxe zeuden beren behiaren ondoan sarritan. Afizioa familia guztia-rena izaki, nonbait, eta neska eta mutil gazteak ere, gustora asko zebiltzen ganadu artean.

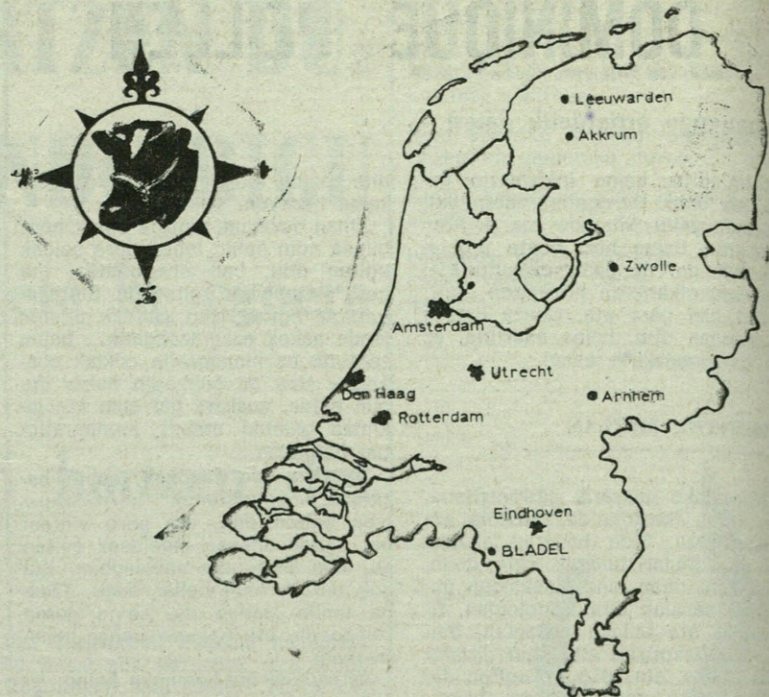
BI BASSERRI

Baserri oen lurrak ordekak dira zeharo, ango denak bezala. Denak belardi jarriak daduzkate, ez ordea belarra berez jaio delako, erein dutelako baizik.

Lehenbizi lurra analizatzen dute eta lur orri dagozkion azi klaseak erein, ondo etorriko diren belarrak, alegia. Ez alpapa, esate baterako, ganaduentzat ohea dela pentsatuta, lurrearentzat ondoen datorrena baizik.

Bigarren, ongarritu egiten dituzte lurrok. Neguan ximaurre eman oparo eta mineralak osatzeko; udan berriz, ebakialdi bakoitzaren ondoren nitratoz ongarritu. Orrela belar asko ez ezik, ganadujaten ona kentzen diote lurrari.

Iñoz soroa nekatu delako edo belarra eskastu delako, gorritu nahi dutenean, beste nekazari bati ematen diote urtebeteko errentan. Onek goldetu eta tulipana, lorea, ereiten du. Urrengo urtean lurra analizatu eta berriz ere belarra ereiten dute.

BEHIAK LARREAN

Udako sei illabetetan, maiatzetik azarora, behiak larrean darabilzkite. Batzutan jeztera etxera ekarri, bestetan belazean bertan jertziz. Jetzi makinaz egiten dituzte, jakina. Behin arratsalde erdira ezkeror, errex da ikusten behi taldea tratore baten inguruan pilla pillan. Tratorean eraman ohi dituzte tresnak, marmittak eta pentsuak eta aren motorraren indarrez lan egin arazte diote jertzeko makinari.

Ez uste ordea, behiak larrera botatzen dituztela eta nunahi eta noiznahi ibiltzen direnik. Sail bakoitzean gutxienez 5 egun egiten dituzte eta gehienez 15. Lurrak sailkatuak baitauzkate, ez ordea esiz edo alanbraduraz, kanalez baizik. Kanalak behiak edan nahi dutenerako iturri dira edo aska, eta bide batez barrutiko itxitura eta esi.

Sail batetik behiak ateratzen dituztenean, gorotz pillak barratu, bisutsak ebaki eta nitratoz ongarritu egiten dute belazea, urrengo kortea azkar eta ona etor dedin.

NEGURAKO PRESTAMENAK

Udaberrian etortzen danetik asi eta udazkenean arte ahal den guztia ondu egiten belarra. Baiña ez da errex. Pentsa, uztailla eta abuztua omen dira urteko illik euritsuenak.

Ezin daitezke egon ontzeko giroa egin zai belarra ebakitzeko. Bere puntura etortzen denean ebakia, eta ontzeko girorik ez bada, zulora sartu. Belar zulorik ez dugu ikusi emen bezala tentekakorik, berri orratik atarrietan pilla galantak. Lurrean pilla egi tratorez zapaldu, plastikoz estali eta lurrez itxi.

Ebakialdi bakoitzaren ondoren nitrato ongarritu berriz ere belardia.

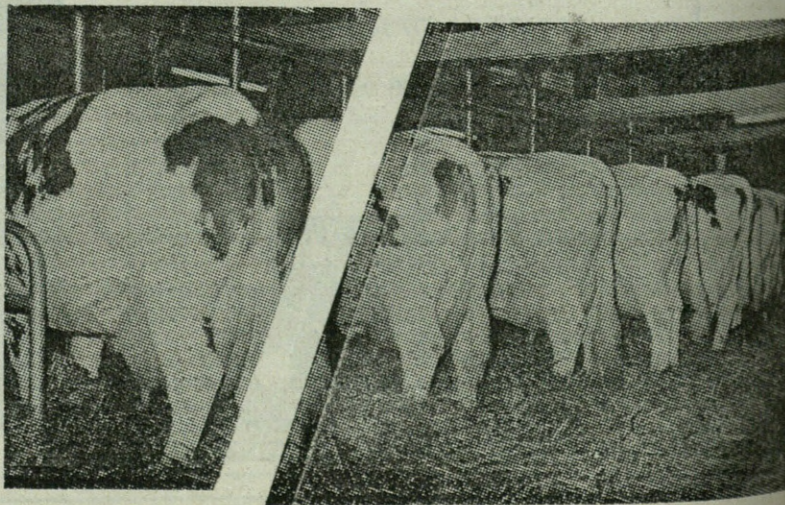
Esan gabe doa, lan auek danak maki haz egiten dituztela. Ebaki, zabaldu, jira, bildu, kargatu, karriatu eta ustu, dena makinaz. Nola ez ba alako parejean eta alako pillak.

GANADUA SANO

Urteak dira Holandan lanparogoa. Ahitu ziren. Kaeneko gait' joan daneko 15 urteotan. Ezta te egiten arrapa ez dezaten. Etr penatzen. Azaldu ohi da bai, jatzeko diña. Zer nahi duzu

Eta gaurkoz bada nahiko: rik.

dun behirik ez da- k ez dute ezagutzen xertatu ere ez dituz- , errape miñak ez ditu baiña ez behintzat ke- besterik? , noski, Holandako kotu- rik.

ELIZA EZINEAN

PORTUGALGO ELIZA (II)

Guk teologia ikasteari ekin genionean, elizaz ge-nuen ikastaroa ez zen garrantzikoenetakoa. Gero eta garrantzi gutxiagokoa gertatu zen gainera, batez ere munduan (zenbait lekutan aspaldidanik) eta Euskal Herrian (berriki) sortzen ari zen erlijio edo sinesmen arazoaz kezkatzen zirentzat. Gaurko hau, Jainko problema da, esan ohi zen. Erlijioasunaren problema da gaurkoa. Egungo gertakizuna ateismoa da. Jendea Jainkoa urrutiratu zaio. Guzi hau ez da gezurra. Erlijioa, erlijioasuna, sinesmena oso era. Nik guzi hau ez du daitezkean, konzeptoak gertatu dira. Nik guzi hau ez dut ukatu nahi. Baiñan badut halako susmo bat, egungo krisia, erlijio krisia baino gehiago, kristautasunaren krisia ez ote den. Erantzun garbi bat ematea ez litzateke erraz, eta ajola gehiegirik ere ez du. Gure egoera konplejoari begira, oso alderdi ezberdinak azpimarkatu daitezke. Nik, gaur, kristautasunaren krisia bezala agertzen zaigun alderdiari heltzen diot, eta zuzenki kristautasuna eta eliztasunak duten zerikusia eta elkar mugatzea azpimarkatu nahirik. Eliza kristautasunaren gertatze historiko bakartzat (edo nagusitzat) uertzen bada, eliz-arazoa ez da teologian, eta gure gaurko egoeran, bigarren mailako arazoa. Eliz-arazoa ez da, Aita Santua utsezina den ala lez, denarekin bukatzen, edo ta emakumezkoak apaiztu behar liratekean edo ez, erabakitzearekin ere. Ez da ere ordea, «nik Kristogan sinesten det, baina elizagan ez», esatearekin ere. Eliztasuna kristautasunaren gertatze historikoa izan da. Eta eliztasuna kristautasunaren gertatze izanik, kristautasunaren mugatzea ere izan da. Eta hemen sortzen dira arazoak. Eliz-mailan ikusten dira ondoren kristautasunaren egungo ezinak. Eta berdin guk gaur kristau izateko ditugun eragozpenak ere. Eliza-aren jokabideetan aztertu daitezke. «Elizkeriaren» arri-kuak arrixku hoik, guk kristau bakoitzok «kristauke-rian» erortzeko ditugun arrikkuen berdintsuak ohi dira.

ELIZ-JOERAK GAUR:

Egungo elizak guziengana iritxi nahi luke. Ez dugu Aita Santua indio-lumez dotoretuta ikusi zaharra. Eliza-rik gizaki guzien berdintasuna predikatzen du... eta guziekin egon nahi luke. Gaurko elizak kontu haundia du inorentzat mespretxuzko hitzak ez erabiltzeko. Gizon: batek edo giza-talde batek, edozein aitzakirekin ere, beste gizon edo giza-talde bat mespretxatzeko, delako giza-talde honekin «erlazio onetan» egon nahi ere ez izateko, haundi-uste dexentearen jabe (edo mendeko) izan behar du. Eliza-mailan holakorik behin ere gertatu ez denik, nik behintzat ez dut esango, baina ez da gaurko jokaera.

Elizaren, guziekin egon nahi hau, nabarmena da. Urrutira joan beharrik gabe gogora ditzagun Aita Arrupek Loiolan berreki esan dituenak: «Dakizuenez, Jesusen Lagundiak herri bakoitzari dagokiona kontuan harturik lan egin ohi du. Hemen Euskal Herriaren kultura moldatzen da».

ELIZAREN EZINA:

Aita Santuak berak onartu berria du, ezinean arkitzen dela Eliza... eta ez dela harritzeko. Ez horixe. Gure herrietako elizak erdi-betetzen dituztenek, eta entierroetara bakarrik agertzen direnek ere, firmatuko lukete Aita Santuak dion hori, eta bakoitzak bere arazo: mordoxka emango luke, eta hoietzek importanteak bakoitzarentzat.

Elizaren ezin hori ez da gaurkoa. XIX. mendeko elizak, eta orduan ere guziak bereganatzearen nahia izango zuen, Europako langillaria gaitu zuen, eta European bi ta hiru baino gehiago ziren lan gile. Gerora ere langillaria artean izan du sarrera gile. Gaur gazte-riarekin ere ezinean arkitzen da. In dar berrik, zerbait berriaren beharrea arkitzen direnak ez dira elizagana —egungo kristaukerara— gehien bihurtzen direnak. Gure Elizak emakumezkoak eta edadei bak betetzen dituzte. (Kristautasuna neurtzeko pixurik e giazkoena igandeko mezatara joaten bakarrik ez dago, eta, igandero joan ohi direnek ere badakite. Baina, hori ere hor dago). Kristautasuna gaur Afrikan eta oin dator indartsu. Sermoi batean entzuna dut, bereha, Europa Afrikatik etorriko direla mixiolariak, eta se moilariak.

kristautasunaren indar seinaleztat eskeini zigun hori guzia. Nik ez dakit baina poz gehiegirik ez zidan sortu profetia horrek. Holakorik gertatzean behar luke Elizak zer pentsaturik izan. Jesus Nazarethkoaren mezuari berriro ere begiak bota dizkietan asko eta askok berriz, Jesus bai, baina Eliza ez, diote.

Erlijioasuna bakarrik ez dago krisian. Kristautasuna eta eliztasuna ere hala daude, Erlijioasunez hornitua dagoen hura ere galdera honekin arkitzen da: nola bizi kristautasunaren mezua gaurko munduan? Nola izan kristau gaurko gizon bat, gaurko herriaren gizon bat, gaurko euskaldun bat, egungo kulturadun eta teknika-dun gizon bat? Nola izan eliztar elizkerietan erori ga-be?

Gaur guzia krisian omen dago. Krisia giroan galde-
rak jartzea errazago da, erantzunak arkitzea baino. Bai-
nan gure elizkeriak kristautasunaren ulertzea zailago
egin duela nabarmena iruditzen zait neri.

ELIZKERIAK:

Martin Ugeldereri «Hablando con los vascos» ira-
kurri dutenari asko, Aita Arruperen erantzunekin
geldituko zen deskonformeen. Neri hala gertatu zitza-
idan behintzat, eta ez dakit irudi hau garrantzi izu-
garria duelakoan edo dezepzio gogor batek agintzen
didalako. Aita Arrupek, bere erantzunetan, ez du nos-
ko, gezurrik esaten, baina Jesusen Lagundia ez dau-
ka galtzeko. Euskal-soroan lagundikoek erein dituzten
landareen izenak damaizkigunean, ez du aipatzen soro
hori barrabas belarrez posia ikustearekin ezer gutxi
kezkatu izan dela «lagundia» (eta berdin Kristoren ize-
nean bildurik dauden beste talde gehienak), eta ez da
erraz, egun ere, Aita Arrupe bere herriaren etorkizu-
nak baino lagundiarenak gehiago kezkatzen duenaren
susmoa uxatzen. Honoko hau ez da Aita Arruperen
kritika egitea. Bueno bai, hala izango da, biak; baina,
batez ere, zerbait zabalagoaren agerpen izan nahi du.
Kristautasun historikoak duen elizkeriaren agerpen izan
nahi luke. Mila ager daitezke, eta askoz nabarmen-
agoak ere bai. Elizak herriari zerbitzu egin nahi dio,
baina batez ere bere buruak kezkatzen du. Elizak po-
breia izan nahi du, baina aberatsa da asko eta asko-
tan, Indartsua. Mundu honetan eragina izan ahal iz-
ateko ohizkoak diren metodoeri heltzen die. Izan ere
zenbait metodoiri heltzen ez egitan badio, nola irau-
Metodoak ere ez dira guziak berdinak... Baina hemen
batez ere joera prolema bat dago. **Elizaren joera, bere**
buruari heltzea izan da, lehenik bere onari begiratzeko.
Horrek eraman du eta darama, gaur edozeinek kriti-
katzen dizkion jokabideetara. Eta joera hori hor da-
goen artean, nahi ta ezko izango ditu zerbitzu-utsezko
ez diren jokabideak. Joera horrek agintzen duenean,
eta hala behar duelakoan asko ta asko, borondate onak
ezer gutxi balio du.

ONDORENAK:

Elizkeria honen ondoren gogorrena Vaticanoko **Lehen**
Batzarrean erabaki zen hartan ikusten dut nik: eliza
gizarte osoa da. Ez zaio beraz ezer falta. Eta herriaren
zerbitzuan dagoen hari, guzia falta behar litzaiokio he-
rriari falta zaion bitartean. Teologiari erraz gertatzen
zaio zenbait afirmazio alderantziz jarrita itxurazko bi-
hurtzea... baina joera legez hor gelditzen da hura...
eta bere ondorenak ere izan zituen, eta baditu orain-
dik. Ondorenik gogorrena honoko hau da: **Mundua (he-
rria)** eta Eliza maila berdineko bi mundu bihurtu zituen.
Bi jaunen zerbitzari izatea zaila dela berriz, ez da
gaur goizean esana. Hau da eliz-gizonen prolema.

Baina prolema hau bera kristau guziok dugu. Gu ere
bi mundutan zatituak bizi gara. Lehen, bateko eta bes-
teko eginkizunak ere zatituko genituen. Gaur ez dugu
holakorik onartzen, eta, noski, kristau izatearen uler-
tzea krisian gertatu zaigu. Soluzio bide bat ez dugu
batik bat geure ziborrera begira kezkatsu jarrita. Eliz-
keriak uzteko, mila eratako salbamen beharrea da-
goen mundu (erri) horretara bihurtzea bezalakorik ez
da. Hor arki behar dugu —nolabait— Kristoren mezuak
guretzako duen salbamen mezua.

JESUS MARI MUJICA

BIDALIAK

Portugalgo Elizan ere, izan dira, bai, Gizon eta Errien eskubideen al-
de biziki jokaturako kristauak. Mozambique, Portugaldarren menpean biz-
den Kolonia bat duzu. Aspaldidanik, burruka bizian ari da erri au bere
askatasunaren bila. Misiolari asko, biotzez, Burrukalari auekin bat egiñik
daude, agirian aitoruaz, Mozambique askatasun jabe izateko eskubide
duela. Portugalgo Agintari zapaltzalleak ez ziran lo egon, eta orain dela
zenbait demora, ogeita amalau misiolari, Mozambiketika kampaia jaurtiki
zituzten. Manuel Vieira Pinto, arrazoi berdiñez erbesteratua izan zen. Nam-
pulako Gotzala duzu onoko au.

Aurtengo Jorraiila ezkeror ito dute fazismoa Portugalen. Portugal, De-
mokrasi billa dabil eta bere menpeto Koloniek, dirudienek, laster dituzte
eskuratuak beren errietako askatasun eta eskubideak. Mozambique ere las-
ter dugu Aberri berri biurtuta.

BALDINTZAK

Fazismoak ostikoka botatuko Misiolariak, zer egingo ote orain Mo-
zambique askatzen denean? Fazismoaren aurka burrukatutako Misiolariak,
bat egingo ote Demokrasi bitartez sortzen den Gobernu eta Estatu be-
rriekin?

Ez orixe: Vieira Gotzaiarekin bat egiñik, oso interesgarri deritzaidan
«Agiri» bat argitara eman dute ogeita amalau Misiolariak. Bertan diote:

«Berriro Mozambikera itzuli nai dugun Misiolarien jokabidea leengo ber-
diña da. Gure Kompromisoak ez dira izango Mozambique sortuko den Go-
bernu, Estatu eta Agintari Berriekin. Len eta orain «Misiolari kompromi-
so lotuera jende ta erriarekin nai dugu. Gure kompromisoa Mozambiqueko
gizonarekin da, eta ez agintariekin. Prest gaude erri onen ondora berriro
joateko. Erriak, gure premia duen neurrian joango gera, kontuan artuaz
NOIZ eta NOLA uste duen erri onek gure bearrean arkitzen dela. Gure
Kristau kompromisoak aurrera eramaten aaleginduko gara «ERRIAREN ON-
DOAN» eta ERRIAREKIN.

MOZAMBIKEKO EGOERA

Politika eta Gizarte aldetik, gaurko Mozambikeren egoera tristea ager-
tzen digute Misiolariak beren «Agirian».

1) Pentsakera eta jokabide kolonialistak ditugu Nagusi Mozambiken:
enda-arraza aldetik, berezitasun izugarriak; gizonak gizona zurrupatu eta
esplotatzen duen egoera makurra; talde koskor batzuek guzien gaitetik
eta jauntxo, beltzak osatzen dituzten errialde oso eta beren ondasun
geienak menderatu ta zurrupatzen dituztela.

2) Jakite ta kultura arrotza, Europarra, Portugaldarra, erriari ezartzen
zaio; eskola eta komunikabidez, guzia zuzenduta dago, Afrikan sustraiak
galduta, Portugaldar egiteko Mozambiqueko erria.

3) Afrikatarren lana Portugaldar eta beste Kapitalisten diruak ugai-
tzeko balizik ez da izan.

4) Gobernu ta Politikazko jokoa, talde koskor baten eskuetan daude.
Euren artean eta euren protxurako darabilzkite agintaritzak ta Gobernu
erabakiak.

Ez jakinean, siñeskeri-susperstizioetan, eskola ezean... bizi da erria.
Erri egoera au beren protxurako jasotzen dute Kolonizatzaileek.

ESKARIAK

Mozambiqueko egoera makurra aztertu ondoren, erriari buruz beren pen-
tsakera eta jokabideak agertzen dizkigute Misiolariak, aipaturako «Agirian».

1) Mozambiqueko erriarekin bat egiñik bizitzea aukeratzeko, dugu.

2) Askatsun eta Demokrasiak gizarik bat nai dugu mundu guziaren-
tzat. Orregatik Mozambikeri buruz auxen gure irrika eta nai bizia: Iririk
dezala Mozambiqueko erriak bere askatasuna eta bere burua berak zaitu
ta goberna dezala, Erriak berak bere Gidariak aukera ditzala, erria bere
izan dedin bere kondaira eta histori egille.

3) Ekonomiarekin gidaritzak erriak aukeratutako Gobernuak egin beza
guzien onerako.

4) Gizarte agiri-zabal bat nai dugu; gizon guziak «personak» direla
aitortuko duen gizarte; eskubide eta eginkizun berdiñak guziei ezarriko
dizkion gizarte; enda-arrazaz, margo-kolorez, diru eta gizarte mailagatik
bereizitasunik gizonen artean egingo ez duen gizarte.

5) Beto aurrerapenak; izan bitez, ordea Mozambikeren onerako; Jaun-
txokeria eta zurrupaketa-eksploatazioak ez bitez izan, erriaren onerako
eta bere premiak estaltzeko balizik.

6) Jakintza bear du Erriak; ez nolanaikoa; erri jakintza balizik; au-
rrekoengandik datorkion jakintzan sustraitu eta onarritutakoa, bere nor-
tesuna adierazteko gai izan dedin erri ori.

7) Gizarte, politika, ekonomi ta jakite aldetik, askatasuna eskatzen
dugu Mozambiqueko emakumeentzat, gizarik eta erriantzan parte artu aal
izan dezaten.

8) Mundu zuzen eta jatorragoko bat jaso nai duten gizon guziekin
elkartu nai dugu ta endakeria (razismoa) mozontzakeria (esclavitud), si-
nismenkeria (dogmatismo) eta proselitismoa kentzen, aalegindu.

—o0o—

Elizari buruz ere mintza dira Misiolari auek beren «Agirian». Gai au
ordea urregorako utziko dugu.

AROSTEGITAR JOK

Donosti-Aurrerki-Kultura

EUSKAL IRRATI SAIOAK

Banen baneko azikal
Ongarri ta abonoak
Beis Zuloak
Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea
Baserri, lur-tresnak ta abar
Torelavega'ko Perira Joan
etorriak

Baserriaren alde

ZERUKO ARGIA SALTZEN DA:

ELGOIBAR
M. Gorostiza

EIBAR
Angera
Markina
Iriondo
Eguren
Gisasola
Barela
Alday
Aranburu
Estanko, 11
asi
Is non
Sir. na
Ama
Uraui
Urizar
Siglo X.

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira
ganadu on, indartsuak,
Eta nora jo jakin bear du
baserriar burutsuak,
Berebiziko aragi pillak;
gañera esne putzuak,
Olek guziak berekin ditu
Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERRENTERI

mutriku

NUKLEAR INDARRA

Iraillaren 14ean, CINE EDERRENA aretoan, itzaldi bikaina izan genuen, Manuel Eskudero jauna izlari genularik. NUKLEAR INDARRAZ mintzatu zitzaigun, ez nolana mintzatu ere. Inoiz entzun ez genuen gauza ikaragarri eta egia mardulak azaldu zizkigun. NUKLEAR arazoaz azter daitezkeen gai sakon eta jakin-garri guztiak ukitu zituen. Aztertu bearrezkoak dira izan ere. Entzuleek ikaraz eta arreta aundienaz jaso zituzten bertan erabilli ziran egibide guztiak. Baiña, lotsagarria benetan, ain bearrezko eta garrantzi aundiko diren itzaldietara, jendeak ain motel erantzutea!

GASTEIZKO
«MANUEL IRADIER»
ABESTALDEA

Santa Kutz egunez gaueko 10etan Andre Mari Jasokundearen Eliza Nagusian, Eliza jendez beterik arkitzen zelarik, Gasteizko «MANUEL IRADIER» abestaldeak, Emilio Ipina jaunaren zuzendaritzapean goren-gorenko saio bikaina eskaini zigun.

O. de Lassu bi abestirekin asera eman zien. Ondoren, S. Jaroff-en «Volgako Arraunlariak» eta «Umeak eta Ama» ruso musikaz ornitua. Gero, Arm. Ezcurra-ren «Recuerdo

aquella vez» eta Gutierrezen «Alma Llanera» Ego-Amerikako doiñuarekin, eta leenengo saioa bukatzeko, Josly-ren «En un camino» eta L. Lawsan-en «Soon awill bi donne» Ipar Amerikako beltzen giroko abestiak.

Bigarren atalean, Aita Madinaren «Agur Maria», Aita Donostiren «Beti Penetan» (Abost txuriak), «Goizean Argi Astean» euskal olerkia. «Goizeko Izarra» (Abots lodiak), J. Guridiren «Ni ez naiz zomorroa». E. Mokoroa-ren «Orra, orra» gabon abestia eta, azkenik, Aita Madinaren «Aita Gurea». Jendearen eten-gabeko txalo zaparradari erantzun nairik «Agur Jaunak» abestu zuten, onekin bere saio ederrari amaiera emanaz.

Jaialdi onen aurkezpen eta azalpenak gure erretore Inazio Orbegozo jaunak egin zizkigun.

Gure zorionik beroenak jai onen antolatzaile, «Manuel Iradier» abestaldeari eta bereziki bertako zuzendari dan Emilio Ipintza jaunari.

UMEEN EUSKAL EGUNA

Naiz eta eguraldi narrasak izan, pake ederrean eta alaitasunez beteta igaro zeizkigu aurtengo Santa Kutz jaiak. Jaialdi politik egin ere. Santa Kutz ermitako elizkizun eta jolasak, umeen tanborrada, soka-muturrak, estropadak, kukañak, soinu joleak, «Manuel Iradier» abestaldeak, umeen euskal eguna eta abar. Baina jaialdi guztien artean apaigarrienak, Gasteizko Abestaldeak eta Umeen Euskal Eguna izan genituen.

Iraillaren 15ean, UMEEN EUSKAL

EGUNA izanik, goiz-goizetik neska-mutikoen dantzari taldeak atera ziren erriko kale guzietan zear dantzatuaz, erritar guztien pozkarri. Seireunen bat dantzari izango ziren talde osoa osatzen zutenak. Ona emen parte artu zuten taldeak: Ondarruako TXAMPA eta KRESALA. Debako ONDAR BELTZ, Eibarko KEZKA, Elgetako OSKARBI, Elgoibarko IZARRA, Oiñatiko ONATZ eta Mutrikuko GOIZEKO IZARRA. Orretaz gainera, beste txistulari talde aundia. Ikustekoa zen gaiko plazan egin zen dantzarien jaialdia. Azkenik, Gernikako Arbola eta Agur Jaunak abestuz bukaera eman zitzaion UMEEN EUSKAL EGUNARI.

ERIoTZA

Iraillaren 16an, il zen Larrañaga eta Solupetar Kontxa, 70 urterekin. G. B. Andre zintzoa, erritarren artean guztiz ezaguna. Ar bezate bere seme-alabek eta senditar guztiak gure saminagurrik biozkorrena.

ANDONEGI-TAR Z.

eibar

Musikarako zaletasun aundia sortu da gazterien artean. Zale-tasun ohea au txikiteoarena baino. Gaur egunean, asko eta asko dira solfeo ikasten dutenak gero txistu, piano edo gitarra jotzeko eta asko

dira ere au ikasteko aalmenik izan gabe belarriz jotzen dutenak.

Orain dala egun batzuek, «folk» deritzan talde baten cassette bat entzun nuan. Esan didatenez, cassette auk beren saioetan artzen dituzte gero utsuneak zuzentzeko eta beren eresi ta abestien irizpide edo kritika bat egiteko. Utzi zidaten au OSKORRI taldearena zan. Oskorri osatzen dutenak bilbotarrak dira baina eibartarrak ere badira tartean, kitarra jotzen duana beintzat eibartarra degu, orregatik mutil auen lana ikusiaz, zein gogo aundia duten gauza on bat egiteko nabaituaz, errian zaletasun berdinarekin daudenentzat jarraibide edo ejenplo bezela aipatzea bidezko iruditu zait. Gazte auen abesti ta musikak erakusten bait digu gogo eta lanakin gauza egitera eldu gintzesken, beste toki batzuetako famatuen mailara ipiniaz gure egi-teak.

EUSKAL ERTIA

Asi dira berriz ere itzaldi eta erakustetak. Oraingoan S. C. R. Arrateko aretoan eta alkarte edo soziedade onek eta Aurrezki Kutxa Probintzialak antolatutak. Iraillaren bigarren astean, M.ª Asunción Arrazola lekaimea eta Eduardo Kortadi izlari zirala, bi itzaldi eta maai borobil bat izan ziran Euskal Erti edo arteari buruz.

Leen itzaldia, M.ª Asunción Arrazola lekaimearena, Gipuzkoako pre-romaniko, Naparroako romaniko eta gotiko, Renazimiento eta Euskal Barrokotik aurrera» gaiei buruz izan

zan, Eduardo Kortadirenak berriz «Euskal Ertia, Margo ta Irudigintza edo eskultura euskalduna gaur ta emen, Euskal Margoaren Sustraiak, Garai ontako erti lanen irizpide edo kritika» izan zituan gai bezela. Ikusten dan bezela, euskal ertiaren kon-daira labor bat egin zuten bien artean, beste errialde eta kultura batzuekin berdinkatu edo konparatuaz.

Maai borobila Eibarko margotzaile edo pintore diran Jose Kareaga, Iñaki Larrañaga ta Paulino Larrañagak osatua izan zan, Eduardo Kortadirena buru zutelarik. Maai borobilean gai asko ikutu zan. Nola aditu margotzaile baten lana, Arte abstraktoaren esan naia, zer dan ertia erriarentzat, izan ziran beste batzuen artean aipatu ziran gaiak. Asko izan ziran alkar izketan parte zutenak. Azkenean, Eduardo Kortadik maai borobil ontan izan ziranak zoriondu zituan itzaldi eta alkar-izketan izan zuten interesagaitik eta beste erri batzuetan olako erantzun onik inoiz ez zuala izan esanaz amaiera eman zien S. C. R. Arrate eta Aurrezki Kutxa Probintzialak antolatutako itzaldiei.

Itzaldi auekin batean, eta S. C. R. Arrateko aretoetan au ere, euskal margotzaile berrien lanen erakusketa bat antolatu zan. Felix Barañaga, Nestor Barrenechea, Carmelo Ortiz de Elgueta, Rafael Ruiz Balderdi, Ignacio Yraola ta Jose Luis Zumetaren grabauak.

Ez dira inoiz naikoa izatera elduko Arrateri eta Aurrezki kutxari emandako eskerrak egiten ari diran lanagatik.

Odile Kruzeta

ZOZKETA 3 BIZITZA

Irabaz ezazu etxe bat gurekin aurreratuz

Jartzen duan milla pezeta bakoitzeko txartel bat jasoko du, eta baita leenago jarrita dauzkan 5.000 pezeta bakoitzeko ere.

Baiña gutxienez milla pezeta jarri bearko ditu.

Aldi-jakiñeko kartillaren bidez zenbakiaz jabetzeko, ordenadorez 5.000 pezeta bakoitzeko zenbaki baten jabe izango da.

Saldoan zenbat 5.000 pezetako ainbeste zenbaki jasoko ditu.

Aldi-jakiñeko kartillaren bidez zenbakiak eskuratzeko Gipuzkoan zehar "Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa" etxeak banaturik dauzkan 91 ofizinetara jo dezakete. Aldi-jakiñeko kartilla eta Noiznaiko libretak irikitzen ditunak txartel bat jasoko du milla pezeta bakoitzeko.

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA

elgoibar

Kaixo!
Aspalditxo honetan alfertxo ez ote nabilen pentsatzen hasia naiz. Abuztu haseratik ez bait da agertu hemen nire lanik, baina egia esan ez da nirea bakarrik honen errua; bai, ez dut herri santu honetako pertsonen laguntasunik. Samartolometako lantxoak ere ez dugu idatzi aurretik, bi pertsona bildu bait ginen la hori egiteko. Bi bakarrik! eta bai bildu ere, inprentako moldeak eginak zeudenean! Halere Samartolome dezentek aurtengoak, baitolome Sallobenten eratu zen jaialdia ere ez zen kaka izan. Hura jende gazte mordoa ¡Hura jaialdi osoa!

Diotenez, Elgoibarren sekula eratu den jaialdirik sanoena izan omen da, eta egia, ez da batere sinisgaitza. Baina huts bat begi bistan zegoen, Sallobenten ez zen ageri betiko jaialdietara, betiko trajeekin joaten den betiko jendea. Beharba da, siloi beharrean lur gogorra zutelako ipurtazpikoz.

Hona hemen jaialdiaren eraketa: Jon eta Hasierrek Txalaparta; Txominek adarra eta musukitarra; Robertok kitarra eta ahotsa; Mari Julik kitarra eta ahotsa; Txominek xistua; Anttonek kitarra eta ahotsa; Txominek adarra eta musukitarra; Jon eta Hasierrek Txalaparta. Eta ondoren berakatz zopa eta atun goxoa!

TXORI TXIKIAK ESAN DIA

—Oso ona Ongarrik eratutako erakusketa. Pinturazkoa baino gehiago gustatu zitzaidan ARGIZAIOLA argazki erakusketa.

Badakigu Ongarrik, azken bileran, Panfleto guztiak euskaraz eta gaztelaniaz agertzea erabaki dutela. Zorionak, ordua zenuten!

Gogor ari zaigu gure Mari Ezenarro bere teatro taldea eratzen; suerte ona eduki dezazula Mari eta segi zeurean.

—Club Deportivo Elgoibar-i nire desio txarrenak. Berbera eguneko (eta betiko) propaganda erdaraz atera bait zuten.

Behin, Juventud Elgoibarresak eratu zuen jaialdi batetan, galdera hau ageri zen letra handiz: «NON DA ZURE HIZKUNTZA?». Letra hoiek jartzen ibili ziren mutilak han ikusi genituen berbenan C. Deportibokoek eratu zuten taberna ostean baxoerdiak ematen. Atzeko paretak honela zion: «PAGUEN AL SER SERVIDOS, GRACIAS». «CAMPAÑA PRO NUEVOS SOCIOS...». JUVENTUD ELGOIBARRESA, NON ETA ZEIN DA ZURE MINTZAIRA?

—Asko, zuetariko asko etorri zarete Z. Nuklearraz galdezka. Hemengo honetan hitzaldi bat eskatzeko esaten zenidaten. Hitzegin dut zenbait pertsonarekin. Asmoak badira baina oraindik ezertxo ere ez argitaratzeko esan didate.

—Nork dio Z. ARGIAKO korrespondentsalok ez dugula kobratzen? A zein afari gozoa eskaini ziguten Elgoibarko «Itmo. Ayuntamiento»-koek!

—Eskerrik asko Urdazubin izan ziren bi anaia nafartarrei, eskainitako iritziagaitik.

Beno, moztu behar dut, nik bakarrik ez bait dut idazten herrietako sail honetan.

Agur eta hurengora arte.

HASIER

arrasate

IRAKURRI

Irakurtzea dadukagu herri kulturadun baten helbururik garrantzitsuenetakoa. Bi hizkuntzateko herri bat garenez gero bietan irakurri egin beharko genuke. Baina oraindik proportzioa askoz handiagoa da erderaren alde. Irakurtzen diren liburu, egunkari, aldizkari... gehienak erdaldunak dira.

Gaurregun Arrasatera iristen diren euskal aldizkariak (Zeruko Argia eta Anaitasuna hartu ditugu eredutzat) ehun baino gehiago ez dira izan. Gainera, askotan ikusi dugu bezala, iXisteia eta irakurtzea ez da berdina. Etxe batzuetan hartu besterik ez dute egin aldizkaria. Eta honela ez du-

gu ezer lortuko.

Beste aldetik gainera, nahiz eta euskal liburu asko eduki liburudendetan, gutti dira erostera joaten direnak. Ez dugu inoiz ahaztuko gertakizun hura. Orain dela urtebetea emakume bat hurbildu zitzaion «Euskal Liburu eta Diskoren Azoka» ren antolatzaile bati». Eginen ahal duzue aurretik ere?» galdetu zion eta ezetz erantzun zue-nean, emakumeak berriro «Lastima liburu bat erosi nahi nuen eta...».

Baina, mesedez, liburu bat erosteko itxoegin behar ahal da urtebeteaz? Zertarako dira orduan liburudendak? Ala, eta hau mingarriagoa izanen litzake, liburuak liburutegian uzteko bakarrik erosten ote dira?

Lerro hauk jende guttik irakurriko dituela badakigu. Ehunek? Beharbada ez hainbestek. Baina, guk, bakoitzari eginkizun probetxugarri bat egin dezala eskatuko genioke. Hau da, bakoitzak euskal aldizkariaren harpidetun berri bat aurki dezala. Aldameneko bat edo txikiteo edo lantegiako laguna... Holaxe euskal irakurleen sendia handituz joanen zaigu eta guk gure hizkuntzaz jabetzen. Hizkuntza bat lantzeko eta menperatzeko, lehendabizi erabili, gero irakurri eta, azkenengoz, idatzi egin behar dela ez dugu ahaztu behar.

Guk hainbeste maite dugun euskarak mesede bat eskatzen digu: Leku guztietan sar dezagula. Eta benetako euskaldunok ezin diezaiogeku ezezkia eman. Ia laster lehen aipatu dugun sendia askoz handiagoa den.

BATZU

Orain dela hiru hilabete edo zubi bat konpontzen hasi zen. Egun-kari batean irakurri genuenez denboraldi «record» batean eginen zuten. Oraindik hor dadukagu bukatu barik. Korrika baino lehen ez da saririk eman behar...

—Joan zen egunean Intxitxu taldeak gertutako «Orria 778» antzerkia Elorrioren ikusi genuen. Talde hau guk ikusi ditugunetarik onenetakoa da, gainera zaleak direla kontuan edukiez gero. Arrasatera ekartzeak merezi duela iruditzen zaigu. Martinez Soriak baino jende guttiago eramanen bukeela badakigu, baina hala ere...

—Gure aurreneko batean azterketa ttipi bat egiten genuen zenbait eginkizuni buruz. Bukacera bezala, aurtengo eginkizunena, «Haurren eguna» antolatzea ondo iruditzen zitzaigun. Gaur beste iritzi bat doakizue: Zergatik ez «Euskararen eguna» presta? Nahiz eta hori egunero izan behar, ez litzaikegu gaizki etorriko holako bat muntatzea. Herria esnarazteko? Herria esnarazteko? Nork jakin...! Baina hau geroago ikusiko dugu. Nolako eginkizunak halako bukerak.

MENDIAGA

areatza

TXISTULARIEN ALARDEA

Abuztuaren 24ean, S. Bartolome eguna ospatu gengeuen Areatzan, erriko festa buruak. Egun onetan oitura dan legez, goiz goizetik itxartu ginen denok txapliguen zarata ikeragarriakaz. Goizerdian Arratiko txistulari guztiak batu ziren eta kalejira oso eder bat egin eben eta eguerdiko ordu batetan alarde on bat eskaini euskuen.

Txitulariei buruz aipagarria den gauza bat auxe da: Arratiko Txistulariak batuta egiten dabela lan eta orrexeagaitik doaz beti aurrerantz. Gazteok lan egiten dozuenean euki gogoan auxe: batuta lan egin bear dela.

LIBURUEN ETA DISKOEN AZOKA

Abuztuaren 24ean, 31an eta irailaren 1ean, euskal liburu eta diskoen azoka izan zen gure errian eta leenengoz izateko guztiz arerra ona euki dau.

Ikusten da gure erriko gazteek, kultura alderditik ere zeozer erakutsi eta eskaini nai izan deuskuela eta onegaz asi dira. Aurrerantzean geiago. Sakonduko dabela arlo au uste dot. Zeogaitik ez itzaldi batzuk antolatu?

KARROZA TXAPELKETA

Abuztuaren 24ean eta gauez, karroza txapelketa bat ospatu zen. Erritar askok parte artu eben eta bost karroza agertu ziren. Batzuk, antza, atzerititik etorritakoak edo ziran, nik neuk olantxe pentsau neban ordu aretan. Baina areatzatar benetakoak karroza bi oso onak presentatu ebezan eta bategaz leen saria atera eben. «Bizimodua» deitzen zan karroza au, eta «Sareak konpontzen» deitzen zenagaz irugarren saria atara eben. Oraindino badagoz Areatzan benetako euskaldunak, baina penagarria da onelako egunetarako bakarrik batzea, urte barruan ere badago lana Areatzan eta.

UMEEN EUSKAL JAIA

Jaietako egunik zoragarriena egun au izan zan, irailaren 1ean Arratiko gaztetxo eta umeek ospatu ebena.

Meza eder bategaz asi zen eguna eta ostean kalejira ikusgarri bat egon zen erriko kaleetatik zear talde oneik parte artuaz: Beti-Bizkor igorretarrak, «Durundi-Barri» lemoatarrak, «Lagun-Onak» bediarrak, eta «Uda-Barri» zornotzatarak. Ezin aaztutekoa da bosgarren talde berezi bat, ainbeste umetxok eta gaztetxok betetzen ebena, erriko solnekoakaz apainduta, bai areatzatarak eta baita beste erri batzuetakoak ere.

Eguerdian, alarde aundi bat egon zen plazan, talde guztiak batera dantzatuaz; arratsaldean pelota lekuan berriz dantzatu eben banen-bana talde guztiak. Euskal jai au amaitzeko, Agur Jaunak abestu eben talde guztiak txistulariekaz batera.

Benetako eguna areatzatarrentzat eta bai eta Arratiko umeentzat ere. Datorren urtean berriz ikusiko nai genuke onelako egun zoragarri bat. AREATZATARRA

pasai donibane

PASAIKO IBAI HORII

Gipuzkoako eta Euskalerriko ibai asko, deseginak arkitzen dira, industriek botatzen dituzten kimika kondarrek. Erreak daude. Eta jakina, garai bateko amorraiak, xarboak, aingirak eta abar, historian geratu dira.

Hemen, Pasain, beste hainbeste gertatu da. Industriak botatako gasoila, olioak, kolpea eta kimika kondarrek batez ere, gure ibaietako arraiak hil dituzte. Aspaldi esan genion agur, gure amuetan hainbeste aldiz arrapatutako arraiak: lupiak, barbarinak, lamoteak, txipiroiak, bogak eta abar luze bat, betiko joan ziren.

Orain direla bi edo hiru urte, korkoiak bakarrik irauten zituzten. Antxotik San Juana txalupan pasatzen ginanean, korkoi sarda haundia ikusten genuen inguruan saltoka. Akabi hauek ere! Adiskide batek esaten zidan, Iberduero Zentrarean arrapatzen den txitxareak berak ere, oso bizitza laburra omen du. Kutsatua nunbait.

Izadia hiltzen ari gara poliki-poliki, aurrerapenaren (?) izenean.

Zer egin dezakegu gure ibai hau, lehenogoko adina izan dadin? Zer soluziobide? Herriko-Etxeak ezin al dezake zerbait egin?

NUKLEAR INDARRETXEAK

Eta Pasaiako ibaia aipatu dugun gero, Euskalerrian eraiki behar diren Nuklear Indarretxeak burura datozkigu, esate baterako, Tudela (Nafarroa), Ispazter (Bizkaia) eta Devan egin nahi dituztenak.

Azkeneko bolara honetan, hitzaldi asko eman da Nuklear Indarretxe hauei buruz; izan ere, jakintsuek diotenez, aurrerapena baino gehiago, berebiziko kalte izugarria ekar dakiguke, batez ere zabalduko duten radioeraginekin (radioaktibitatekin). Radioeragin honekin, itxaro eta mendiak kutsatuak geratuko omen lirake eta jakina, baita arralak landareak, zuhaitzak ere. Beste aldetik, Nuklear Indarretxe hauek oso eginkizun laburra dute, alegia, erabiltzen duten uranio oso gutxi dagoelako eta zientziak beste bide seguruagoak sortzen eta asmatzen ari

delako, adibidez, eguzki-indarra.

Beste arrixku haundia ere badute, hau da, desegin nahi baldin badira ere, radioeraginak urte askotan (milaka diote) irautendute.

Aurrerapena baino kaltea gehiago ekartzen badigute, zertarako behar ote ditugu Nuklear Etxe hauek?

TXISTULARIAK

Laster hasiko dira txistua ikasi nahi duten guztientzat saioak. Horretan hasi nahi duenak Anjel Mari etxarri edo Pedro Mari Seini eman behar dio izena.

INULARRETA

beasain

OPORKETAK BUKATZEAN

Irailaren sarreran, langile gehienek lanari egin diote, urteko oporketak igaro ondoren. Berdin ikasleek ere, Irailko azterketak direla bide edo eta ikastaro berri bat aurrean aurkeztean. Horrela, udako amets, gozamen eta patxadaren orde, eguneroko ekina, kezkak eta ihardunari atxiki gatzazkio herriar guztiok. Giro honetan bada, ihaz atzeratuak izan ziren Bideluzekeo jaiak (inguruko beste ospakizun batzuk zirela bide) ere oraindik ospatzeko ditugula, iragan du gu Irailaren lehen zati hau. Azken egunok orde, Jonbaizta gaztearen erailteak beztu ditu (Goian Bego). Horrelo nabari zen bere hileta elizkizunean, ze halako barne eta kanpoko betekadarik ez baitugu ezagutu gure gogamenean. Har bezate bere senditarrek lerro ahul hauen bidez beasaindarron agur samina. Herriarrek, hauzoherritarrek eta hainbat euskal herritakoek agertu zuten bere ezagumen eta eskaintzaren erantzuna. Egun handirarte!

Hau eta beste arrazoi batzuk direla bide, zenbait lan-opor ere egin da. Bideluze hauzokoek, ez dakit jairik antolatu duten (elro hau idazterakoan), baina ospatzeko giro bikainegirik apenas dagoen egu-

notan behintzat. Lerro hauk argia ikusterako, erabakitako gauza izanena da noski. Orduan ikusi beharko.

SAN MIGEL GAIXOTEGIA

Dena iluna izan ez dadin, zerbait onuragarriki eta pozgarriki ere behar da. Egunotan entzuten denez, udazken honetan SAN MIGEL GAIXOTEGIA berriro irekitzera omen doa. Beasaingo Barrerndain enparantzaren inguruan beren zerbitzua eskaintzen ari diren sendagile gazteak jabetzen omen dira esaniko gaixotegiaz. Ongi etorri eta aurrera! Badakit honnek ez duela Goierri ballarak gai honetan duen arazoa konpontzen, baina beti ere, ezereza hainbatekoa izanen da noski zerbait izatea. Heuren lanean ongi asmatzea opa diegu Donostiako lilurak utzirik Goierri lanean diharduten sendagile gazteoi.

BIDEGINTZA

Donostiatic Altsasurantz doan bidea, dagoeneko estuegi denez, bi-koiztea erabakiak izan behar dute. Hori dela ta, joera bakoitzak bere bidea ukanen du eta bidekurutzeak berealdiko bide-korapilo bilakatuko dira. Lehen ere zerbait aipatu nuen gai hau, baina orain ziurrago aipa dezaket Beasaini dagokionez. Beasainako sarrera-interak eskatzen duten bide-korapiloa, Bernedo lantegi izanen inguruan izanen omen da nahiz herrirantz nola Lazkanorantz joan ala etorri egin ahal izateko. Horreterako lehengo bidekurutzeak zerbait zabaldu ondoren lagunduko omen du Lazkanotik eta Lazkanoratz behar dituen sarrera-irteerentzat. Noiz eginen den ez dakigularik ere, aldaketa handiak ikustekoak garelako dirudi.

Ez dakiguna zera da, alegia, Yurreko sarrera-irteerak nola eginen diren, ala Beasaingoa nahikotzat joko duten. Ene iritziz, behar litzake Yurren beste korapilo bat Zumarragarantz doan bidearekin harremana izateko. Jakitean adierazi beharko.

MURUMENDI

JOSE ZINKUNEGI'REN OPTICA BERRIA DONOSTIAN

URTIETAN LAN OIETAN OITUA

BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK

Hernani, 4

DONOSTIA

Transportes

azkar s. a.

ERAMAN - EKARRIAK, KAMIOI AUNDIAK

Barcelona Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donostitik egunero:

Iruña, Bilbo, Gasteiz, Alicante, Elche, Elda, Murcia, Cartagena, Granada, Almería, Santander, Valladolid, Zamora, Palencia, Salamanca.

Astean irutan:

Malaga, Sevilla, Jerez de la Frontera, Cadiz, Lugo, Coruña, Orense eta Vigora joan etorriak.

Hernanirako bide nagusian, ERGOBIA auzoan, DONOSTIAN.

Urrutizkiñak: 552650 - 552654

Apartado 1381

ERLOJU ETA BITXITEGIA

Eduardo Choquetia

Getaria, 10 - Urrutizkiña: 417751 - Etxekoa: 422700 - DONOSTIA

HEMAZORTZIGARREN MENDEKO BI IDAZLAN OIÑATIKO EUSKARAZ

Igazko jaietarako egin nuen lan-
txo batean esaten nuen, on litza-
tekeela Oiñatiko euskalkiaren az-
terketa bat egitea. Hartarako bi-
derik egokienetako bat gure herri-
ko euskaraz idatzitako lanak eza-
gutzea iruditzen zitzaidan. Txan-
txikuarrok, zoritxarrez, ez dugu
Aloña aspiko hizkera gehiegi lan-
du. Haatik ez gara sail honetan
uste bezain umezurtz, besterik
ezean, XVIII garren mendeko es-
ku-idatzi batzuk geratzen baitzaiz-
kigu. Manuskritu hauek Olabarrie-
ta hauzoko Arrazola etxean gorde-
tzen dira, eta beste inun euren
arrastorik ez zegoela jakin ondo-
ren, Oiñatiko liburutegiko batzor-
deak, idatzioak betiko gal ez zite-
zen, fotokopia batzuk ateratzea era-
baki zuen. Horrela bada, Luis Arra-
zola jaunari eskerrak, Oiñatiko
euskalkian egin den idazlanik zahar
eta luzeena eskura ahal izan du-
gu.

Berez, bi izkribu dira: Batek, le-
tra garbi eta handi xamarrez ida-
tzirik, izen hau darama: Osaba
baten instruccinuac bere Illoba Ez-

condu eta Necazari batentzat bere
eta bere Familiaren gobernu one-
raco Jaungoicoaren Legue santu-
bagaz conforme. Bestean letra txi-
kixeagoa erabiltzen da eta bere
titulua hau da: Errectore Jaun ba-
ten instruccinuac ezconduric vizi
dan bere Adisquide Necazari baten-
tzat bere eta bere Familiaren go-
biernu oneraco Jaungoicoaren Le-
gue santubagaz conforme. Lehe-
nengoak 221 orri numeratu ditu,
beraz 442 arrialde; adiskideari zu-
zendutakoak, aldiz, 240 orri eta 480
orrialde. Biak azal gogor batez do-
tore xamar enkuadernaturik daude.
Hori dela eta, ondo konserbatzen
dira eta gehienetan erraz irakur
daitezke.

Ikus dezakegunez, antzeko titu-
lua dute, baina lehen orrietako za-
tiak kenduta, besteak desberdinak
dira, sarritan batean datorrena bes-
tean hitzez-hitz agertzen baldin
bada ere. Bigarrenak, lehen esan
dugun bezala, orri gehiago du, eta,
letra txikiagoaz idatzita dagoenez
gero, lehenengoak baino gai ugari
eta zabalagoak darabiltza. Gai kon-

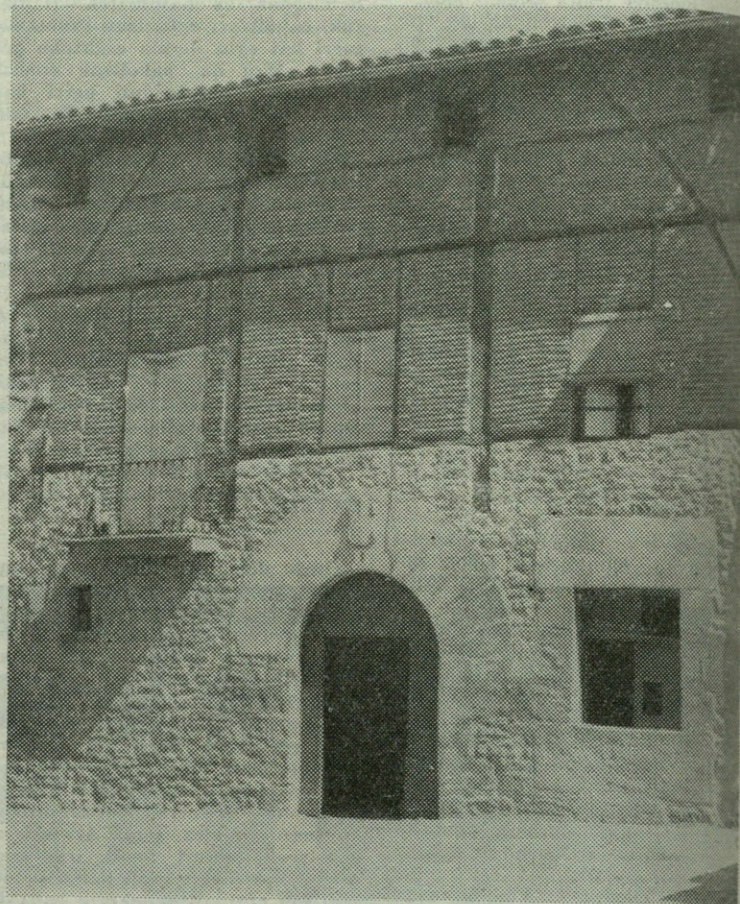
tua aipatu dugu, eta ez dut uste
erlijio liburuak direla esan beharra
dagoenik: Sarrera baten ondoren,
Religinua, Guizonaren azquen Fi-
na, Animaco iru Etsaiac eta Dia-
bruba, Munduba, Araguaia, Necaza-
ritza, Matrimoniua, Mingaia eta
horrelakoak dituzte idazgaitzat.

Egileari buruz ez dakigu gauza
handirik. Errectorearen liburuaren
haseran itz hauek datoz: Arrazola
Echea / Olabarrieta / Oñate / Pe-
dro de Arrazola. Batzuen ustetan,
Pedro de Arrazola hau dugu idaz-
lan bion egilea; beste orrietan ager-
tzen den letra, ordea, oso desber-
dina da. Dirudienez, esku-idatzioak
Arrazolaren eskuetara etorri ziren,
eta honek bere izena eta jaiote-
txea ez ezik zuzenketa batzuk ere
jarri zizkion. Dena dela, idazti
bion autoreak, bai letragatik, bai
idaztinkeragatik, elizgizon bakar
bat zela agirian dago. Seguraski
oiñatiarra edo Oiñatin urte asko
igarotakoa izango genuen, lan guz-
tian gure herrian bakarrik erabil-
tzen den hitz eta forma asko azal-
tzen baita.

Adibide bezala sarrerako zati bat
ipiniko dut, ortografia gaurkotu-
rik: Beti, neure biotzian zaukadan
Aiskidia, deusudan amorio egiaz-
kuak obligaitan nau, zuri ondo bi-
zi izateko abiso batzubek emutera;
eta Jaungoikuak emunik zuri ain-
beste kapazidade, uste dot, artuko
dituzula abiso oneik gogo eta bo-
rondate onagaz, zugana amorioz
beterikako biotz batetik urtenak
dirian legez; ez dot uste, ofendi-
duko zariala inñologo moduz abiso
oneikatik; zergatik, kapazidade
onekua bazara ere, ezin aini ondo
ezagutu zeike zeure aziertubak eta
uts egitiak, nola zure onerako eta
governurako Jaungoikuak bere pro-
bidenzia santubagaz ifini izan di-
tuban Kristaun aik, zefetatik bat
zeure Gurasuakaz batera eta ai-
kaz ostian uste dot, naizala neu.

Baduaza nire egunak; eta ni illa-
gatik ere biziko natziatzu liburu
onetan, emuten deusudala ala zeu-
ri nola zeure Jatorriai abisu eta
konseju santu oneik, zeñak milla
bider obeto erakutsiko deusube
Gizarteko barri, España guztia
zeuk gilleriaz eta kuriosidadez in-
guratuta baño: ez egizu bada me-
nosprezidatu zuri emutia uste di-
tudan konseju santu oneik, zeure
bizitzan eta eriotzan ondo gertatu
dekizun gura badozu; ...eurakaz
Mundu onetako Panparrue askok
baño obeto jakingo dozu Gizarteko
barri, Erritik urten bagarik.

Zati honetan eta beste askotan
gramatika aldetik, batez ere gure
euskalkia ikertzeko, hamaika gau-
za aipa genezake, baina gaurkoz
ez gaitzen sail horretan sar. Ene
iritziz, manuskritu hauetan ez ba-
karrik hizkuntzalari eta teologila-
ri batentzat, baizik soziologilari
eta etnologilarentzat ere harrobi
bikaina aurkitzen da. Ikus bestela:
Pekatu ikaragarria izango lizateke

"Zaiñena" etxea

onelako Agintarien kontra, dongak
izanagatik ere, Matxinadak jasotia,
eta Matxinuak lagunketia; zerga-
tik gure obligazinua da, gere Agin-
tariari obedezitia pekatu ez dan
gauzan. Edo ta: ...jakingo bazeu
besteren batzuben asmuak Mutxi-
nadarako, (obligaurik aurkiketan
zarian legez zeure konzienzian)
azpitik emun biar dozu kontu kon-
beni dan Lekuban, atajau dedin
denporaz gaitza, baliatan zariala
artarako zeure Konfessore, Maisu
edo beste Gizon diskretoren bate-
gaz. Ez zuten matxinuok honelako
apaizekin giro izango!

Zorioneko kontseju eta abisuok
betez gero, begira esate baterako,
nolako bitxikeriak egin beharko li-
ratekeen: Ez egizube sufridu, zeu-
ben Semerik sartu dedin inñolako
pretestuz ez gabaz eta ez egunaz,
ez goizetan eta ez arratseldetan
Tabernan, Mistelategietan eta
Aguardiente Tegietan; eta ez egi-
zube permitidu zeuben Etxian one-
rian bizioain sarturik dagan
Kriaurik.

Desterrau egizube betiko zeuben
Alabetatik eta Etxeko Emakume
guztietatik Atorrek, eta onein or-
dian egizube Kamisak, itzi degioen
zeuben bendeko Emakume guztiak,
Oian gabaz Atorra bagarik eta pi-
llosik la egiteko, kostunbre zikiñ
eta indezentari.

Orduko zenbait idazlek bezala
erderakada asko sartzen badu ere,
bigarren manuskritoan, errectoreare-
nean alegia, garbizaletasun bat na-

bari zaio. Egia esan, sekula erabili
ez zen euskalki batez baliatzeko,
lan borobiltzua atera zitzaion gu-
re erretore eta osaba ezezagunari.
Bizkaiko idazleen kutsua duela
esango nuke; baina bizkaitar kla-
sikoan liburu gehienak hemeretzi-
garren mendearen haseratik au-
rrera argitaratu zirela jakinik, in-
fuentzia hori giro baten fruitu eta
ondorio bezala ikusi beharko ge-
nuke, hots, bazitekeela Añibarro,
Mogel, Astarloa eta abarrekin ha-
rremanak izatea.

Hutsune hori eta beste batzuk
bete eta argituko dira, esku-ida-
tziak irakurketa sakon bat egiten
denean. Hartarako biderik erosoe-
na idatzioak argitaratzea izango li-
tzateke. Horixe da, hain zuzen, li-
burutegiko batzordearen hurrengo
asmoa: osorik ez bada, zatirik in-
teresgarrienak argitara.

JERADO ELORTZA

Lili kalea eta eliza

